

CRNA GORA
Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

**Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori
2019. – 2023. godine**

AKCIONI PLAN ZA 2023. GODINU¹

¹ Svi izrazi koji se u ovom Akcionom planu koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

Oblast 1.		DRUŠTVENO PRIHVATANJE LGBTI OSOBA		
STRATEŠKI CILJ 1	„Unaprijeđeno društveno prihvatanje LGBTI osoba kroz snažniju podršku građana/ki ostvarivanju njihovih prava, jačanju nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja i eliminaciju diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu.“			
Operativni cilj 1.1.	„Podrška crnogorskih građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećana za 10%.“			
Indikator	Nivo podrške građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećan za 10%. u odnosu na 2018. godinu.			
	2018.	2021.	2023.	
	43%	48%	53%	
Mjera 1.1.1.	Promovisati toleranciju i društvenu jednakost LGBTI osoba u sportu.			
	2018.	2021.	2023.	
	0%	30%	50%	
Aktivnosti	Uraditi informativne materijale kojima se promoviše tolerancija i društvena jednakost LGBTI osoba i distribuirati ih sportskim udruženjima.			
Ključni nosilac	Ministarstvo sporta i mladih			
Partneri u realizaciji	Nacionalni sportski savezi u Crnoj Gori			
Vremenski okvir	III kvartal- IV kvartal			
Indikator	Distribucijom informativnih materijala obuhvaćeno 50% sportskih udruženja u Crnoj Gori.			
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva sporta i mladih / 1.500€			

Mjera 1.1.2.	Edukovati sportske radnike/ce za senzibilan rad sa LGBTI osobama.		
2018.	2021.	2023.	
0%	18%	30%	
Aktivnosti	Organizovati radionice za obuku sportskih trenera/ica za senzibilan rad sa LGBTI osobama.		
Ključni nosilac	Ministarstvo sporta i mladih		
Partneri u realizaciji	Nacionalni sportski savezi u Crnoj Gori		
Vremenski okvir	IV kvartal		
Indikator	Organizovana najmanje jedna radionica za obuku sportskih trenera/ica za senzibilan rad sa LGBTI osobama. Radionice pohađalo najmanje 18% licenciranih sportskih trenera/ica		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva sporta i mladih/ 1.500€		
Mjera 1.1.4.	Prevesti, publikovati i promovisati novo izdanje Džogdžakarta principa.		
2018.	2020.	2023.	
0%	100%		
Aktivnosti	Prevođenje i publikovanje dopunjenog izdanja Džogdžakarta principa o međunarodnim pravnim standardima u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba, kako bi se ono učinilo dostupnim javnosti u Crnoj Gori. Takođe, publikacija će biti distribuirana u elektronskom i štampanom formatu.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo vanjskih poslova i NVO Socijalni centar		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Publikovani Džogdžakarta principi na crnogorskom jeziku. Distribuirano donosiocima odluka i starješinama organa.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 2.000€		
Mjera 1.1.5.	Edukovati starješine Vojske Crne Gore za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		
2018.	2021.	2023.	
0%	18%	30%	
Aktivnosti	Organizovati najmanje dvije radionice za obuku starješina u Vojski Crne Gore za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo odbrane, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO Queer Montenegro u partnerstvu sa NVO Juventas i Asocijacijom Spektra		
Vremenski okvir	II-IV kvartal		
Indikator	Održane najmanje dvije radionice		

Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 2.000,00€		
Mjera 1.1.6.	Informisati pripadnike/ce Vojske Crne Gore o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba.		
2018.	2021.	2023.	
0%	24%	40%	
Aktivnosti	Izrada informativnih i edukativnih materijala za podizanje nivoa znanja i informisanosti pripadnika/ca Vojske Crne Gore o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba i mehanizmima njihove zaštite i distribuirati ih pripadnicima/ama Vojske Crne Gore.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo odbrane, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO Kvir Montenegro		
Vremenski okvir	II-IV kvartal		
Indikator	Izrađene i distribuirane brošure pripadnicima/ama Vojske Crne Gore.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 2.000,00€		
Mjera 1.1.7.	Organizovati fokus grupe sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci.		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	100%	
Aktivnosti	Organizovati tri fokus grupe sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci.		
Ključni nosilac	Ministarstvo rada i socijalnog staranja		
Partneri u realizaciji	Centri za socijalni rad, NVO Kvir Montenegro, NVO Asocijacija Spektra, NVO Juventas, NVO Forum Progres, NVO Socijalni centar, NVO STANA		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Održane tri fokus grupe.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva rada i socijalnog staranja/ nijesu potrebna finansijska sredstva		
Mjera 1.1.8.	Uspostaviti nacionalnu fokal point mrežu predstavnika/ca lokalnih samouprava za promociju ljudskih prava LGBTI osoba.		
2018.	2020.	2023.	
0%	100%	0%	
Aktivnosti 1.1.8.1.	Podrška funkcionisanju fokal point mreže lokalnih samouprava za promociju ljudskih prava LGBTI osoba formirane 2020. godine		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Juventas, Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	III kvartal		

Indikator	Komunikacija sa članovima/cama Fokal point mreže ponovo uspostavljena. Organizovano najmanje 5 sastanaka Fokal point mreže sa jasnim zaključcima.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Juventas/ 2500 eur		
Aktivnosti 1.1.8.2.	Podrška lokalnim samoupravama da kreiraju ili implementiraju lokalne akcione planove za borbu protiv homofobije i transfobije		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Juventas, Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	III kvartal		
Indikator	Održano najmanje 5 sastanaka u opštinama u kojima se još uvijek nije usvojio LAP. Održano najmanje 5 sastanaka u opštinama koje su usvojile LAP.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Nisu potrebna dodatna finansijska sredstva		
Aktivnosti 1.1.8.3.	Monitoring implementacije do sada usvojenih lokalnih akcionih planova		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Juventas, Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	III kvartal		
Indikator	Kreiran jedan izvještaj o monitoringu lokalnih akcionih planova.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Juventas/2400 eur		
Operativni cilj 1.2.	„Unaprijeđen kvalitet i nediskriminatorni karakter sistema obrazovanja u Crnoj Gori.“		
Indikator	Stepen diskriminacije LGBTI osoba u oblasti obrazovanja smanjen za 10% u odnosu na 2018. godinu.		
	2018.	2021.	2023.
	19%	14%	9%
Mjera 1.2.1.	Edukovati nastavno osoblje u osnovnim i srednjim školama o pravima LGBTI osoba.		
	2018.	2021.	2023.
	0%	9%	15%
Aktivnosti	Organizovati dvije radionice za edukaciju nastavnika/ca osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju		
Ključni nosilac	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Sistem		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Edukovano 80 nastavnika/ca osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju.		

Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MPS/ 1.000,00€ Budžet MLJMP kroz projekat koji sprovodi NVO Sistem/ 2.650€		
Mjera 1.2.2.	Edukovati stručne saradnike/ce u osnovnim i srednjim školama za pružanje psiho-socijalne podrške u procesu prihvatanja i integracije LGBTI učenika/ca.		
2018.	2021.	2023.	
33%	74%	100%	
Aktivnosti	Organizovati radionicu za edukaciju stručnih saradnika/ca osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju.		
Ključni nosilac	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Sistem		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Edukovano 15 stručnih saradnika/ca osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava (interkulturalno obrazovanje) sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju. Realizovati obuke u trajanju od dva mjeseca za edukaciju stručnih saradnika/ca u osnovnim i srednjim školama za pružanje psihosocijalne podrške u procesu prihvatanja i integracije LGBTI učenika/ca.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MPS/ 750,00€ Budžet MLJMP kroz projekat koji sprovodi NVO Sistem/ 2.650€ (Veza sa mjerom 1.2.1.)		
Mjera 1.2.6.	Kontinuirano sprovoditi kampanje za promociju tolerancije i nenasilja među školskom populacijom.		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	30%	
Aktivnost	Povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava inicirati da sve osnovne i srednje škole posvete po jedan školski čas temi tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti sa akcentom na ljudska prava LGBTI osoba.		
Ključni nosilac	Ministarstvo prosvjete		
Partneri u realizaciji	Lokalne samouprave, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore		
Vremenski okvir	IV kvartal-IV kvartal		
Indikator	Sve osnovne i srednje škole održale po jedan školski čas na temu tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti sa akcentom na ljudska prava LGBTI osoba.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Nijesu potrebna finansijska sredstva		
Mjera 1.2.7.	Edukovati prosvjetne inspektore/ke o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba.		

2018.		2020.	2023.
0%		100%	
Aktivnosti	Organizovati edukacije za prosvjetne inspektore/ke u oblasti primjene zakona kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba u sektoru obrazovanja. Edukacijom će biti obuhvaćeno i jačanje kapaciteta prosvjetnih inspektora/ki za praćenje korišćenja nastavnog materijala koji se tiče LGBTI osoba, kao i za praćenje primjene Zakona o zabrani diskriminacije.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo prosvjete i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore		
Vremenski okvir	II kvartal-IV kvartal		
Indikator	Edukovano 6 prosvjetnih inspektora/ki o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 4.000€		
Operativni cilj 1.3.	„Eliminisana diskriminacija LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu i na autentični kulturni izraz.“		
Indikator	Stepen diskriminacije LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu smanjen na nultu vrijednost u odnosu na 2018. godinu.		
2018.		2021.	2023.
13.7%		6%	0%
Mjera 1.3.2.	Nabaviti 5000 publikacija koje se tematski bave LGBTI osobama i kulturnim identitetima koji afirmišu njihovo društveno prihvatanje i distribuirati ih školama u Crnoj Gori.		
2018.		2021.	2023.
0%		100%	
Aktivnosti 1.3.2.1.	Nabaviti publikacije koje se tematski bave LGBTI osobama i kulturnim identitetima koji afirmišu njihovo društveno prihvatanje i distribuirati ih elektronski školama u centralnoj regiji Crne Gore.		
Ključni nosilac	Ministarstvo kulture i medija		
Partneri u realizaciji	Javni TV servis		
Vremenski okvir	III-IV kvartal		
Indikator	Edicija publikovana na online platformi ISSUU a potom izvršena distribucija linkova javnostima od značaja.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MK/ Nijesu potrebna finansijska sredstva		
Aktivnosti 1.3.2.2.	Realizovati tematske večeri o promociji kvir kulture		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Sistem		
Vremenski okvir	II-III kvartal		

Indikator	Organizovati tematske večeri na temu promocije LGBTI kulture za minimum 50 mladih ljudi u dobi između 15-35 godina.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Sistem / 1.940 €		
Mjera 1.3.3.	Organizovati izložbe umjetničkih radova LGBTI osoba.		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	100%	
Aktivnosti	Realizovati najmanje jednu izložbu umjetničkih radova LGBTI osoba u lokalnoj samoupravi na sjeveru Crne Gore.		
Ključni nosilac	Ministarstvo kulture i medija		
Partneri u realizaciji	Lokalna samouprava Bijelo Polje		
Vremenski okvir	III - IV kvartal		
Indikator	Održana najmanje jedna izložba umjetničkih radova LGBTI osoba u lokalnoj samoupravi na sjeveru Crne Gore (Bijelo Polje).		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MK/ 1000,00€		
Mjera 1.3.5.	Pisanje, priprema i štampa, kao i prevođenje publikacija kojima se afirmišu ljudska prava LGBTI osoba i promovišu kulturni izrazi koji doprinose afirmaciji principa tolerancije i društvenog prihvatanja LGBTI osoba.		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	100%	
Aktivnost	Selekcija i priprema materijala za štampu Zbornika kratkih priča o queer teoriji.		
Ključni nosilac	Ministarstvo kulture i medija		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Vremenski okvir	III-IV kvartal		
Indikator	Odštampan Zbornik kratkih priča o queer teoriji.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MK/ 3.000,00€		
Oblast 2.	BEZBIJEDNOST I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA LGBTI OSOBA		
STRATEŠKI CILJ 2	„Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“		
Operativni cilj 2.1.	Podignut nivo obučenosti policijskih službenika/ca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.		

Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred policijskim organima povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
*	10%	20%
Mjera 2.1.1.	Edukovati pripadnike/ce policije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
5%	11%	15%
Aktivnost	Realizovati edukativne radionice za pripadnike/ce policije za senzibilan rad sa LGBT osobama iz južnog regiona Crne Gore. Realizovati obuke policijskih službenika/ca koji postupaju po prijavama za govor mržnje i zastupnika Uprave policije za pokretanje prekršajnog postupka sa ciljem povećanja korišćenja dostupnih pravnih instituta borbe protiv govora mržnje usmjerenog ka LGBTI zajednici, sa fokusom na sjeverne opštine.	
Ključni nosilac	Ministarstvo unutrašnjih poslova, NVO Forum Progres	
Partneri u realizaciji	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore	
Vremenski okvir	I – IV kvartal	
Indikator	Edukovano 60 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI i to tri ciklusa po 20 službenika/ca. Edukovano 10 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI i to dva ciklusa po 10 službenika/ca na temu “Kontakt policajci “	
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Donatorska sredstva Savjeta Evrope/ 1.500€ Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Forum Progres/ 3070 €	
Mjera 2.1.2.	Edukovati pripadnike/ce policije za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
0%	6%	10%
Aktivnost	Realizovati edukativne radionice za pripadnike/ce policije za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBT osobama iz centralnog regiona Crne Gore.	
Ključni nosilac	Ministarstvo unutrašnjih poslova, NVO Queer Montenegro	
Partneri u realizaciji	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Savjet Evrope, Uprava policije, Juventas, Asocijacija Spektra.	
Vremenski okvir	I – IV kvartal	
Indikator	Edukovano 80 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI i to četiri ciklusa po 20 službenika/ca.	

Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Donatorska sredstva Savjeta Evrope / 1500€					
Mjera 2.1.4.	Kontinuirano realizovati dijalog Uprave policije i LGBTI zajednice o pitanjima bezbjednosti LGBTI osoba.					
2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	
0%	100%	100%	100%	100%	100%	
Aktivnost	Održavati redovne sastanke Tima povjerenja na godišnjem nivou. Realizovati četiri posjete organizacionim jedinicama Uprave policije.					
Ključni nosilac	Uprava policije					
Partneri u realizaciji	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i slobode, Tužilaštvo i Sudstvo					
Vremenski okvir	I – IV kvartal					
Indikator	Održana najmanje 4 sastanka Tima povjerenja na godišnjem nivou. Realizovane četiri posjete organizacionim jedinicama Uprave policije.					
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Nisu potrebna finansijska sredstva					
Operativni cilj 2.2.	Podignut nivo obučenosti tužilaca/teljki za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.					
Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred državnim tužilaštvom povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.					
2018.	2021.			2023.		
*	10%			20%		
Mjera 2.2.1.	Edukovati tužioce/teljke za senzibilan rad sa LGBTI osobama					
2018.	2021.			2023.		
25%	40%			50%		
Aktivnost	Trening za tužioce/teljke o ljudskim pravima LGBTI osoba i razvijanju senzibilnog pristupa u radu sa njima.					
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava					
Partneri u realizaciji	Ambasada Velike Britanije					
Vremenski okvir	II – IV kvartal					
Indikator	Edukovano najmanje 10% tužioca/teljki					
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Donatorska sredstva ambasade Velike Britanije/6.000€					
Mjera 2.2.2.	Edukovati tužioce/teljke za prepoznavanje i procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama sa posebnim fokusom na primjeni člana 42a Krivičnog zakonika Crne Gore.					

2018.	2021.	2023.
8%	20%	30%
Aktivnost	Organizovati trening za tužioce/teljke o adekvatnom procesuiranju zločina iz mržnje i ostalih zločina u vezi sa seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom.	
Ključni nosilac	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	
Partneri u realizaciji	Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
Vremenski okvir	III – IV kvartal	
Indikator	Najmanje 4 državna tužioca/teljke prisustvovalo treningu.	
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu/1000€	
Operativni cilj 2.3.	Podignut nivo obučenosti sudija/tkinja za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.	
Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred sudovima povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
*	10%	20%
Mjera 2.3.1.	Edukovati sudije/tkinje za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
18%	37%	50%
Aktivnost	Trening za sudije/tkinje o ljudskim pravima LGBTI osoba i razvijanju senzibilnog pristupa u radu sa njima.	
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
Partneri u realizaciji	Ambasada Velike Britanije	
Vremenski okvir	II – IV kvartal	
Indikator	Najmanje 15% sudija/tkinja prisustvovalo treningu.	
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Donatorska sredstva ambasade Velike Britanije/6.000€	
Mjera 2.3.2.	Edukovati sudije/tkinje za prepoznavanje i procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama sa posebnim fokusom na primjeni člana 42a Krivičnog zakona Crne Gore.	
2018.	2021.	2023.
3%	20%	30%
Aktivnost	Organizovati trening za sudije/tkinje o adekvatnom procesuiranju zločina iz mržnje i ostalih zločina u vezi sa seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom.	
Ključni nosilac	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	
Partneri u realizaciji	Vrhovni sud, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
Vremenski okvir	III – IV kvartal	
Indikator	Najmanje 9 sudija/tkinja prisustvovalo treningu.	
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu/1000€	

Operativni cilj 2.4.	„Službenici u jedinicama lokalne samouprave su senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i osposobljeni za primjenu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda.“		
Indikator	Žalbe građana i građanki na procesuiranje njihovih prava u skladu sa Zakonom o životnom partnerstvu lica istoga pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda 5<		
2018.	2021.	2023.	
0%	50%	100%	
Mjera 2.4.1.	Edukovati matične službe u lokalnim samoupravama o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.		
2018.	2021.	2023.	
0%	100%		
Aktivnost	Organizovati jednodnevne edukacije za matičare/ke o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.		
Ključni nosilac	Uprava za ljudske resurse		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova i NVO Queer Montenegro u partnerstvu sa NVO Juventas i Asocijacijom Spektra		
Vremenski okvir	II-III kvartal		
Indikator	Edukovano najmanje 30 predstavnika/ca matičnih službi u jedinicama lokalnih samouprava o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Uprave za ljudske resurse/ 3.000€		
Mjera 2.4.2.	Edukovati nadležne službe u jedinicama lokalne samouprave o primjeni normativnog okvira kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda		
2018.	2021.	2023.	
0%		100%	
Aktivnost	Realizovati edukativnu radionicu za zaposlene u lokalnim samoupravama o primjeni normativnog okvira kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Lokalne samouprave, NVO Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Edukovano najmanje po dva zaposlena/e u nadležnim službama u jedinicama lokalne samouprave		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 5.000,00€		

Mjera 2.4.3.	Osposobiti zaposlene u organima lokalne samouprave za senzibilan rad sa LGBTI osobama.		
2018.	2021.	2023.	
1%<	60%	100%	
Aktivnost	Realizovati edukativnu radionicu za zaposlene u lokalnim samoupravama za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava i NVO Juventas		
Partneri u realizaciji	Lokalne samouprave, NVO Spektra		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Najmanje 20 osoba zaposlenih u lokalnim samoupravama unaprijedilo svoja znanja i vještine u odnosu na rad sa LGBTI osobama na lokalnu. Najmanje 20 osoba zaposlenih u lokalnim samoupravama unaprijedilo svoja znanja i vještine u odnosu na implementaciju lokalnih akcionih planova za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 1.000,00€ Projekat "Jačanje podrške ljudskim pravima LGBTI osoba u lokalnim samoupravama u Crnoj Gori" podržan od Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/4050 eur		
Operativni cilj 2.6.	„Podignut nivo informisanosti LGBTI osoba o njihovim pravima garantovanim zakonima i instrumentima njihove zaštite.“		
Indikator	Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim zakonskim pravima i instrumentima njihove zaštite		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	100%	
Mjera 2.6.1.	Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije.		
2018.	2021.	2023.	
0%	60%	100%	
Aktivnost 2.6.1.	Održati info sesije u saradnji sa NVO-ima na kojima su LGBTI osobe informisane o njihovim zakonskim pravima. Kontinuirano pružanje servisa pravne pomoći LGBTI zajednici		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO Forum Progres (projekat koji finansira MLJMP)		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Najmanje 200 LGBTI osoba informisano o njihovim zakonskim pravima.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Forum Progres/ 6010€		

Mjera 2.6.2.	Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.		
2018.	2021.	2023.	
0%	100%		
Aktivnost	Kreiranje i implementacija kampanja za povećanje nivoa znanja o ličnim i porodičnim pravima u LGBTI zajednici.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Kvir Montenegro, NVO Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	III – IV kvartal		
Indikator	100 LGBTI osoba konsultovano u procesu pripreme kampanje, najmanje 10 materijala pripremljeno za kampanju, medijska vidljivost, najmanje 5000 LGBTI osoba informisano o kampanji.		
Izvor finansiranja/ iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 1.000 €		
Operativni cilj 2.7.	“Uspostavljen normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u Crnoj Gori u skladu sa međunarodnim standardima”		
Indikator	Zakon kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda je usvojen u Skupštini Crne Gore		
2018.	2021.	2023.	
0%		100%	
Mjera 2.7.1.	Kreirati normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u skladu sa standardima EU.		
2018.	2021.	2023.	
0%		100%	
Aktivnost 2.7.1.1.	Izraditi Nacrt Zakona o pravnom prepoznavanju roda na osnovu samoodređenja		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	NVO Asocijacija Spektra		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Formirana Radna grupa za izradu Nacrta zakona. Izrađen Nacrt zakona.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet MLJMP/ 5.000,00€		
Oblast 3.	PRISTUP RADU, USLUGAMA I SERVISIMA PODRŠKE		
STRATEŠKI CILJ 3	„Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.“		
Operativni cilj 3.1.	Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.		
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u zapošljavanju za 10% u odnosu na 2018.g.		

	2018.	2021.	2023.
	36,7%	30%	25%
Mjera 3.1.1.	Informisati poslodavce i sindikate u pogledu antidiskriminacione zaštite LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.		
	2018.	2021.	2023.
	0%	60%	100%
Aktivnost 3.1.1.	Realizovati dvije tematske sjednice Socijalnog savjeta sa fokusom na antidiskriminacionu zaštitu LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.		
Ključni nosilac	Socijalni savjet		
Partneri u realizaciji	Unija poslodavaca, sindikati, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore		
Vremenski okvir	II-IV kvartal		
Indikator	Održane dvije tematske sjednice Socijalnog savjeta sa fokusom na antidiskriminacionu zaštitu LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Nijesu potrebna finansijska sredstva		
Operativni cilj 3.2.	Unaprijeđen pristup uslugama zdravstvene zaštite za LGBTI osobe.		
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu zdravstvenoj zaštiti za 10% u odnosu na 2018.g.		
	2018.	2021.	2023.
	14.4%	8%	4%
Mjera 3.2.1.	Edukovati medicinske radnike/ce za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		
	2018.	2021.	2023.
	1%	6%	10%
Aktivnost 3.2.1.1.	Inicirati saradnju sa NVO sektorom u cilju realizacije edukativnih radionica za 100 medicinskih radnika/ca za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama iz sjevernog i centralnog regiona Crne Gore.		
Ključni nosilac	Ministarstvo zdravlja		
Partneri u realizaciji	Javne zdravstvene ustanove, IJZCG		
Vremenski okvir	I-IV kvartal		
Indikator	Broj održanih sastanaka; Edukovano 100 medicinskih radnika/ca za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		

Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Javnih zdravstvenih ustanova/ 1000€ Donatorska sredstva
Aktivnost 3.2.1.2.	Kreiranje upitnika i sprovođenje kvantitativnog istraživanja o mentalnom zdravlju i mehanizmima očuvanja mentalnog zdravlja među 200 LBTQ žena u Crnoj Gori
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Udruženje LBTQ žena Stana
Partneri u realizaciji	NVO Juventas
Vremenski okvir	III kvartal
Indikator	Najmanje 1 upitnik kreiran za potrebe sprovođenja kvantitativnog istraživanja o mentalnom zdravlju i mehanizmima očuvanja mentalnog zdravlja među 200 LBTQ žena. Najmanje 200 LBTQ žena učestvovalo u sprovođenju kvantitativnog istraživanja o mentalnom zdravlju i mehanizmima očuvanja mentalnog zdravlja. Kreirana analize rezultata kvantitativnog istraživanja.
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Projekat "Doprinos unapređenju kvaliteta i dostupnosti servisa podrške mentalnom zdravlju LGBTI osoba u Crnoj Gori" podržan od Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/2500 eur
Aktivnost 3.2.1.3.	Sprovođenje kvalitativnog istraživanja putem fokus grupa među 30 LBTQ žena iz cijele Crne Gore
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava i Udruženje LBTQ žena Stana
Partneri u realizaciji	NVO Juventas
Vremenski okvir	III kvartal
Indikator	Kvalitativna komponenta istraživanja sprovedena putem najmanje 3 fokus grupe među LBTQ ženama. Najmanje 30 LBTQ žena učestvovalo u kvalitativnom istraživanju putem fokus grupa. Kreirana analiza kvalitativnog istraživanja.
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Projekat "Doprinos unapređenju kvaliteta i dostupnosti servisa podrške mentalnom zdravlju LGBTI osoba u Crnoj Gori" podržan od Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/2500 eur (budžet u koji potpada i prethodna aktivnost)
Aktivnost 3.2.1.4.	Dvodnevna obuka među 20 profesionalaca/ki i pružaoca usluga u domenu mentalnog zdravlja o potrebama i pravcu unaprjeđenja kvaliteta zdravstvenih usluga u ovoj oblasti
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava i Udruženje LBTQ žena Stana
Partneri u realizaciji	NVO Juventas
Vremenski okvir	III kvartal
Indikator	Sprovedena najmanje jedna dvodnevna obuka za 20 profesionalaca/ki i pružaoca usluga zaposlenih u organizacijama/institucijama i njihovim servisima podrške očuvanju mentalnog zdravlja o potrebama i pravcu unaprjeđenja kvaliteta zdravstvenih usluga u ovoj oblasti.

Izvor finansiranja/iznos sredstava	Projekat "Doprinos unapređenju kvaliteta i dostupnosti servisa podrške mentalnom zdravlju LGBTI osoba u Crnoj Gori" podržan od Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/3950 eur		
Aktivnost 3.2.1.5.	Dvodnevna obuka među studentima/kinjama psihologije i primijenjene psihologije o potrebama i pravcu unaprjeđenja kvaliteta zdravstvenih usluga u oblasti mentalnog zdravlja uključujućih za sve osobe bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet		
Ključni nosilac	Udruženje LBTQ žena Stana		
Partneri u realizaciji	NVO Juventas		
Vremenski okvir	III kvartal		
Indikator	Sprovedena najmanje jedna obuka za 10 studenata/kinja psihologije i primijenjene psihologije o potrebama i pravcu unaprjeđenja kvaliteta zdravstvenih usluga u oblasti mentalnog zdravlja uključujućih za sve osobe bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet;		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Projekat "Doprinos unapređenju kvaliteta i dostupnosti servisa podrške mentalnom zdravlju LGBTI osoba u Crnoj Gori" podržan od Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/2850 eur		
Operativni cilj 3.3.	„Unaprijeđen pristup uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe.“		
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu javnim uslugama za 5% u odnosu na 2018.g.		
	2018.	2021.	2023.
	13.7%	11%	8.5%
Mjera 3.3.1.	Edukovati stručne radnike/ce u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.		
	2018.	2021.	2023.
	10%	22%	30%
Aktivnosti	Edukacija za 4% stručnih radnika/ca u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama, kroz okrugle stolove, odnosno edukativne radionice.		
Ključni nosilac	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu		
Partneri u realizaciji	NVO Juventas		
Vremenski okvir	III-IV kvartal		
Indikator	Edukovano minimum 20 stručnih radnika/ca i stručnih saradnika/ca u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTIQ osobama.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu/ 1.000€		

Mjera 3.3.3.	Podržati funkcionisanje specifičnih LGBTI usluga kroz Javne konkurse za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija.		
2018.	2021.	2023.	
/	60%	100%	
Aktivnosti 3.3.3.1.	Objaviti javni konkurs za finansiranje projekata/programa NVO-a kroz koje je moguće podržati funkcionisanje specifičnih LGBTI usluga.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava		
Partneri u realizaciji	Ministarstvo javne uprave		
Vremenski okvir	II- IV kvartal		
Indikator	Objavljen javni poziv za finansiranje projekata/programa NVO-a		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/sredstva opredijeljena za finansiranje projekata/programa NVO u skladu sa Odlukom o utvrđivanju prioritetnih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2023. godini.		
Aktivnosti 3.3.3.2.	Savjetovanište za LBTQ žene sa iskustvom nasilja u Podgorici Ostvaren kontinuitet socijalnih servisa namijenjen LBTQ ženama sa iskustvom nasilja u Podgorici (Psihijatrijsko savjetovanište b) Socijalno savjetovanište v) Advokatsko savjetovanište)		
Ključni nosilac	Ministarstvo rada i socijalnog staranja		
Partneri u realizaciji	NVO Forum Progres		
Vremenski okvir	I- IV kvartal		
Indikator	Ostvaren kontinuitet socijalnih servisa namijenjen LBTQ ženama sa iskustvom nasilja u Podgorici kroz psihijatrijsko, socijalno i advokatsko savjetovanište.		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Projekat koji finansira MRSS a sprovodi NVO Forum Progres/ 11.740 €		
Operativni cilj 3.4.	Unaprijeđena turistička usluga za LGBTI turiste.		
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu javnim uslugama za 5% u odnosu na 2018.g.		
2018.	2021.	2023.	
13.7%	11%	8.5%	
Mjera 3.4.1.	Uraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta.		
2018.	2019.	2023.	
0%	100%		
Aktivnost	Uraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta.		
Ključni nosilac	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma		
Partneri u realizaciji	Privredna komora Crne Gore, lokalne turističke organizacije		
Vremenski okvir	II kvartal-II kvartal		
Indikator	Urađena Analiza tržišta i procjena potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta		

Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma/ 5000 EUR		
Mjera 3.4.2.	Uraditi program razvoja turističke ponude za LGBTI turiste		
2018.	2021.	2023.	
0%	100%		
Aktivnosti	Uraditi program razvoja turističke ponude za LGBTI turiste		
Ključni nosilac	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma		
Partneri u realizaciji	Lokalne turističke organizacije		
Vremenski okvir	III-IV kvartal		
Indikator	Urađen program razvoja turističke ponude za LGBTI turiste		
Izvor finansiranja/iznos sredstava	Budžet Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma/ 5000 EUR (Veza sa mjerom 3.4.1.)		

CRNA GORA
Ministarstvo ljudskih
i manjinskih prava

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE
KVALITETA ŽIVOTA LGBTI OSOBA U CRNOJ GORI ZA 2022. GODINU**

Podgorica, april 2023. godine

I UVODNI REZIME

Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019-2023 godine, čija je realizacija u toku, predstavlja ključni strateški dokument usvojen od strane Vlade Crne Gore koji na sistemski način definiše ciljeve, mjere i aktivnosti neophodne za unapređenje poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u Crnoj Gori, te poštovanje prava na dostojanstven život. Ona predstavlja izraz kontinuiteta politike Vlade Crne Gore i njene posvećenosti da i dalje radi na unapređenju i zaštiti prava i sloboda LGBTI osoba. Ona predstavlja odgovor na uočen izazov u vezi sa društvenim prihvatanjem LGBTI osoba, odnosno na još uvijek izraženu društvenu percepciju opterećenu stereotipima i predrasudama prema ovoj društvenoj grupi, koja u postojanju LGBTI osoba vidi kršenje morala i vrijednosti o poželjnom načinu života. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori za period 2019-2023. godine, predstavlja ključni strateški dokument usvojen od strane Vlade Crne Gore koji na sistemski način definiše ciljeve, mjere i aktivnosti neophodne za unapređenje poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u Crnoj Gori, te poštovanje prava na dostojanstven život.

Takođe, Strategija se temelji na izvještajima i preporukama brojnih međunarodnih tijela, kojima su sugerisana unapređenja u politici zaštite LGBTI osoba, posebno sa aspekta primjene zakona na zaštiti njihovih prava i sloboda, kao i sa aspekta njihove bolje inkluzije u različitim sferama društvenog života.

Strateški ciljevi Strategije su:

1. „Unaprijeđeno društveno prihvatanje LGBTI osoba kroz snažniju podršku građana/ki ostvarivanju njihovih prava, jačanju nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja i eliminaciju diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu“;
2. „Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba“;
3. „Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe“.

Da bi se ostvarili ti ciljevi, identifikovano je tri ključne oblasti djelovanja:

1. Društveno prihvatanje LGBTI osoba;
2. Bezbjednost i zaštita ljudskih prava LGBTI osoba;
3. Pristup radu, uslugama i servisima podrške.

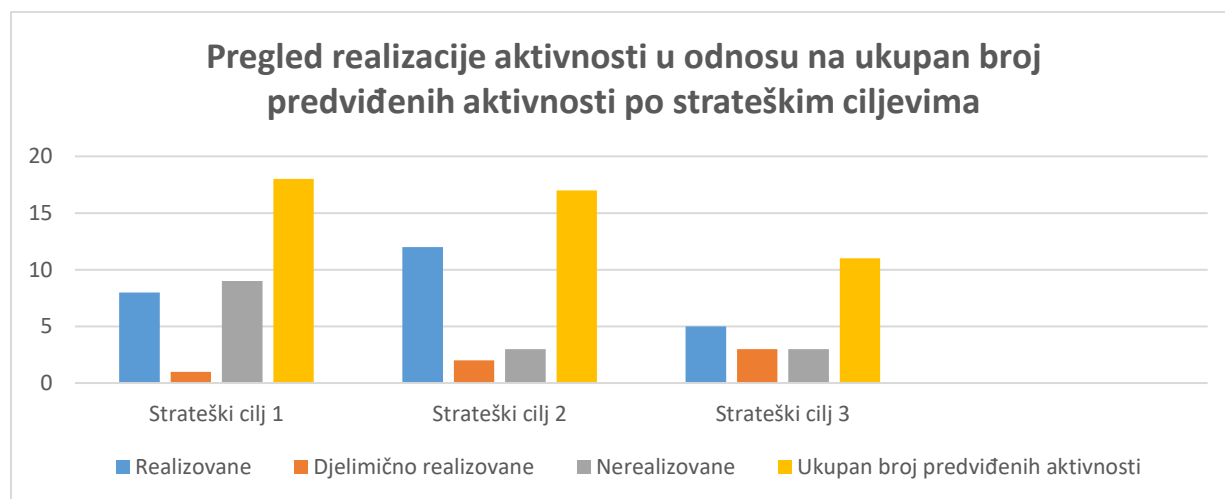
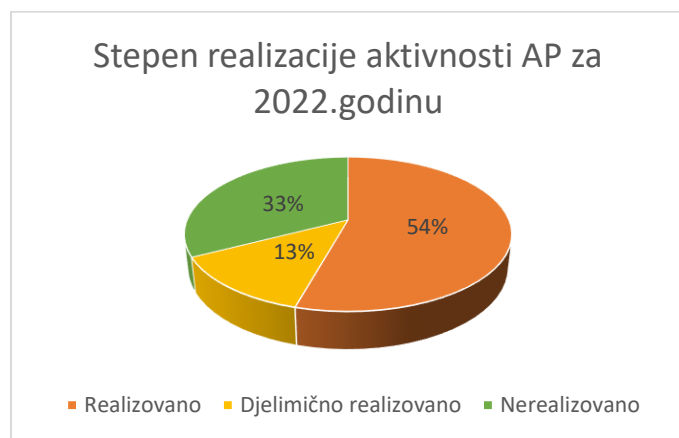
U okviru svake od ovih oblasti, formulisani su strateški i operativni ciljevi uz programske mjere i aktivnosti za ostvarenje tih ciljeva, uz prateće indikatore učinka i rezultata kojima se mjeri uspješnost njihovog sprovođenja i njihov doprinos ostvarivanju ciljeva Strategije. Za sprovođenje Strategije, svake godine se formulišu godišnji akcioni planovi, za čiju implementaciju je zadužen Nacionalni tim za koordinaciju praćenja primjene Strategije, formiran Rješenjem br. 01-023-709/19-29 od 1. avgusta 2019. godine. Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava zatražilo je informaciju od svih koji su Akcionim planom bili evidentirani kao nosioci aktivnosti, o obimu i stepenu njihove realizacije u izvještajnom periodu. Svi dobijeni inputi integrisani su u tabelarnu formu koja je sastavni dio Izvještaja. Većina članova Nacionalnog tima je aktivno učestvovala u procesu izvještavanja o realizaciji aktivnosti koje su predviđene Akcionim planom za 2022. godinu.

Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana predstavlja kratak pregled realizovanih mjera i aktivnosti definisanih AP tokom 2022. godine. Realizovane aktivnosti su pokazatelj napora nadležnih institucija na

planu ostvarivanja zadatih mjera, odnosno projektovanih strateških ciljeva, kojima se teži poboljšanje kvaliteta života LGBTI osoba.

Stepen realizacije aktivnosti koje su predviđene Akcionim planom za 2022. godinu je na dosta visokom nivou i može se konstatovati da je zadovoljavajući, imajući u vidu da je Zakon o budžetu kasnije usvojen u Skupštini Crne Gore, da se desio sajber napad koji je ostavio velike posljedice u radu državnih institucija, što je dovelo do toga da se neke aktivnosti odlože (54 % aktivnosti je potpuno realizovano i 13% djelimično realizovano, dok je za 33% aktivnosti izostala realizacija).

U okviru prvog strateškog cilja, 8 aktivnosti je realizovano, 1 je djelimično realizovana, dok je 9 aktivnosti ostalo nerealizovano. U okviru drugog strateškog cilja, 12 aktivnosti je realizovano, 2 su djelimično realizovane, dok su 3 aktivnosti ostale nerealizovane. U okviru trećeg strateškog cilja, 5 aktivnosti je realizovano, 3 su djelimično realizovane, dok je tri aktivnosti ostalo nerealizovano.

U prethodnih 12 mjeseci, neka od ključnih dostignuća ove Strategije podrazumijevaju: početak izrade Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta po osnovu samoodređenja, uspješnu organizaciju jubilarne desete Povorka Ponosa, koja je prema navodima organizatora i izvještavanju medija najbrojnija Povorka do sada, senzitivizaciju i unapređenje kapaciteta i znanja značajnog broja policijskih službenika/ca, sudija/tkinja, tužilaca/teljki, učenika/ca i nastavnog kadra u osnovnim i srednjim školama o ljudskim pravima LGBTI osoba.

Od početka primjene Zakona o životnom partnerstva lica istog pola, do kraja 2022. godine u Crnoj Gori je sklopljeno preko 20 životnih partnerstava. Ovo predstavlja veliki iskorak u pravom smjeru za crnogorsko društvo, njegovu demokratsku zrelost i proces integracije. Međutim, proces usklađivanja svih neophodnih zakona sa Zakonom o životnom partnerstvu još uvijek nije završen, što je neophodno uraditi u najkraćem periodu. Na taj način će se omogućiti njegova puna primjena.

Značajno je napomenuti da je izrada Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije u finalnoj fazi, koji je usklađen sa međunarodnim standardima i u kojem je napravljena jasna razlika između oblika, područja i osnova diskriminacije. Ono što je jako bitno, jeste i to da je u njegovom tekstu prepoznata i interseksijska diskriminacija, kao teži oblik diskriminacije, dok sami predlog zakona u njegovom nazivu jasno ukazuje na opredijeljenost da se ne samo zabranjuje diskriminacija i pokreću mehanizmi zaštite, već da se štiti i promoviše jednakost, kao ustavna kategorija i podsticaj da se diskriminacija prevenira.

Šesto sveobuhvatno istraživanje stavova opšte populacije o stepenu diskriminacije u Crnoj Gori koje je rađeno 2022. godine pokazalo je da je prosječan stepen diskriminacije za sve ranjive grupe najveći u oblasti zapošljavanja, a u poređenju sa 2010. godinom mjeri se povišeni stepen diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije. Jedina oblast u kojoj je zabilježen porast percipirane diskriminacije u odnosu na 2010. godinu je diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. Rezultati ovog istraživanja su na neki način poražavajući, imajući u vidu značajne napore koje smo u prethodnom periodu usmjeravali u cilju unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u crnogorskom društvu. Budući da se radi o istraživanjima opše populacije o pitanjima koja se tiču pripadnika/ca LGBTI populacije, neophodno je uraditi jedno ovakvo sveobuhvatno istraživanje i unutar same zajednice u svim oblastima njihovog društvenog života. Takvo istraživanje će na pravi način dati pregled problema sa kojima se LGBTI osobe u Crnoj Gori suočavaju, ali i preporuke za rješavanje istih.

U 2022. godini, Odlukom o raspodjeli sredstava nevladinim organizacijama u oblasti unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori finansirano je 14 projekata nevladinih organizacija u ukupnom iznosu od 250.000,00 eura, što je za oko 75.000,00 eura više nego 2021. godine.

Uprkos velikim izazovima s kojima smo se susrijetali tokom 2022. godine, ističemo da je više od polovine predviđenih aktivnosti realizovano, dok je jedan dio njih odložen a sve u cilju njihovog sprovođenja na kvalitetniji i sveobuhvatniji način.

Razlozi za ovakvim nalazištem su i ekonomska kriza, politička kriza nakon promjene vlasti na parlamentarnim izborima, gubljenje institucionalne memorije usljed razrješenja čelnih ljudi u institucijama, porast mizoginije, homofobije i transfobije u javnom diskursu, kasno usvajanje budžeta za 2022. godinu, te nedovoljno sredstava za implementaciju opredijeljenih nadležnim institucijama. Jedan od značajnih problema sa kojima smo se suočili a koji je umnogome otežao komunikaciju i realizaciju aktivnosti državnih organa, jeste i sajber napad koji se dogodio tokom 2022. godine. Posljedice sajber napada su bile velike i uticale su na realizaciju redovnih aktivnosti duži vremenski period.

Naime, u saradnji sa partnerima iz nevladinih i međunarodnih organizacija, donešena je odluka da se djelimično realizovane i nerealizovane aktivnosti odlože usljed postizanja boljih rezultata ili dobijanja značajnijeg benefita u kontekstu implementacije, poput više opredijeljenih finansijskih sredstava ili većeg obuhvata pripadnika ciljnih grupa. Nerealizovane i djelimično realizovane aktivnosti iz AP za 2022. godinu, uvrštene su u Akcioni plan za 2023. godinu.

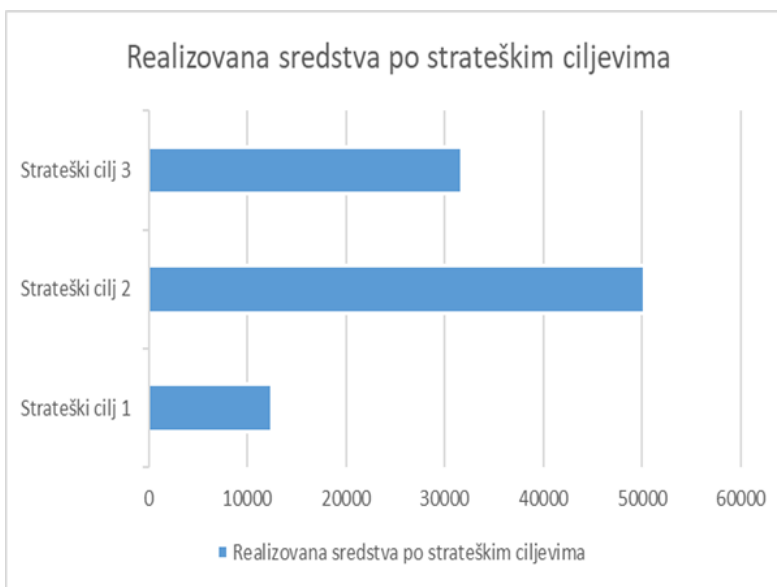
Važno je naglasiti da su indikatori za neke od aktivnosti ispunjeni u većem procentu od planiranih, kao i to da je realizovan veliki broj aktivnosti u kontekstu unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba, a koje nijesu bile predviđene Strategijom.

Realizacija Akcionog plana za 2022. godinu finansirana je iz budžeta Crne Gore, projektnim sredstvima nevladinih i međunarodnih organizacija, kao i iz donatorskih sredstava.

Ukupno planirana sredstva za realizaciju aktivnosti u Akcionom planu za 2022. godinu iznosila su €, **107.675,20** od kojih je 51.250,00 € eura planirano iz budžeta Crne Gore, 39.675,20 € kroz odobrena sredstva na osnovu Javnog konkursa Ministarstva ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu (od ukupno 174.897,05€ odobrenih sredstava), kao i 16.750,00 € iz projekata drugih domaćih i međunarodnih donatora.

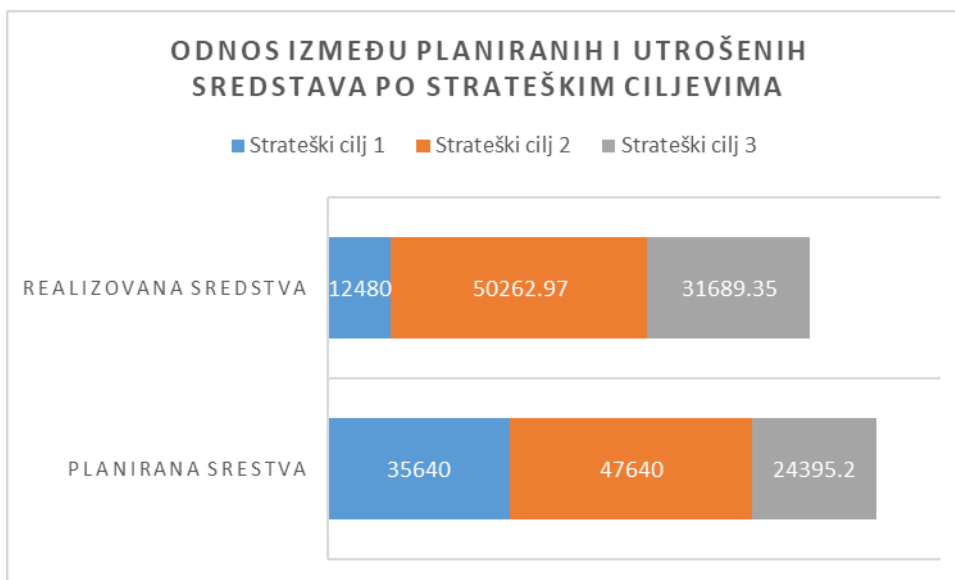

Ukupno realizovana sredstva za realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana za 2022. godinu iznosila su **81.952,32 €**, od kojih je za realizaciju prvog strateškog cilja utrošeno 12.480 €, za realizaciju drugog strateškog cilja 50.262,97 €, dok je za realizaciju trećeg strateškog cilja utrošeno 31.689,35 €. Dodatno, shodno Zakonu o nevladinim organizacijama, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je u 2022. godini raspodijelilo oko 250.000,00 € nevladinim organizacijama kroz finansiranje 14 projekata NVO u oblasti zaštite i promovisanja ljudskih i manjinskih prava - zaštita i unapređenje ljudskih prava LGBTI osoba.²³ Ovaj iznos je za oko 75.000,00 € veći u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu.

² Sredstva koja su dodijeljena iz Budžeta CG nevladinim organizacijama kroz Javni konkurs za finansiranje projekata i programa NVO-a u oblasti unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba (250.000, 00 eura) nijesu planirana Akcionim planom za 2022. godinu, tj. nije preciziran iznos koji se planira raspodijeliti.

³ Odluka LGBTI 2022. (www.gov.me)

III KLJUČNA DOSTIGNUĆA

Društveno prihvatanje LGBTI osoba

Istraživanje stavova opšte populacije o stepenu diskriminacije u Crnoj Gori je kontinuirana aktivnost koja se sprovodi svake druge godine u saradnji sa nevladinim sektorom i međunarodnim partnerima. Istraživanje ima za cilj da pomogne institucijama, organizacijama civilnog društva, medijima i javnosti da identifikuju ključne izazove u smanjenju socijalne isključenosti i borbi protiv diskriminacije i srodnih pojava, kao što su govor mržnje i zločin iz mržnje, uključujući i na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta.

Tokom 2022. godine sprovedeno je šesto sveobuhvatno istraživanje ove vrste o diskriminaciji, na osnovu kojeg je procijenjeno da je značajno smanjen procenat stanovnika Crne Gore koji su se osjećali diskriminisanim u period od 2010. do 2022. godine. Međutim, uprkos značajnim naporima koje smo u prethodnom periodu usmjeravali u cilju unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u crnogorskom društvu, rezultati istraživanja pokazuju da je prosječan stepen diskriminacije za sve ranjive grupe najveći u oblasti zapošljavanja, a u poređenju sa 2010. godinom mjerimo povišeni stepen diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije.

Kada je u pitanju društveno prihvatanje LGBTI osoba, govor mržnje i homofobni stavovi prema njima bili su takođe intenzivni, čak i od strane visokih političkih zvaničnika. Koalicija Zajedno za LGBTIQ prava, koju čine predstavnici državnih institucija i nevladinih organizacija, reagovala je u više navrata povodom pomenutih slučajeva. Neophodno je unaprijediti procesuiranje tih slučajeva i precizirati razliku između krivičnog djela i prekršaja u predmetima govora mržnje, imajući u vidu da nedovoljno procesuiranje govora mržnje od strane političara omogućava širenje takvog govora među građanima.

U izvještajnom periodu, u oblasti “Društveno prihvatanje LGBTI osoba”, najznačajniji postignuti rezultati odnose se na: senzibilisanje i unapređenje kapaciteta i znanja nastavnog i stručnog osoblja iz osnovnih i srednjih škola, promociji tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti u svim osnovnim i srednjim školama, i dr. U kontekstu unapređenja društvene prihvaćenosti LGBTI osoba, odnosno promocije politike jednakog tretmana i njihove zaštite od diskriminacije, veoma značajnim smatramo i izradu istraživanja javnog mnjenja o percepciji prema LGBTIQ osobama kao dio evaluacije rada nadležnih institucija, civilnog sektora i efekata postojećih politika u oblasti unapređenja ukupnog položaja LGBTIQ osoba i njihovog prihvatanja u društvu.

Navedene aktivnosti značajno su doprinijele podizanju nivoa kompetencija i osposobljenosti nastavnog kadra i stručnog osoblja, čime je ukupna sposobnost obrazovnih ustanova da na sistemski način doprinesu povećanju nivoa znanja i informisanosti učenika/ca i studenata/kinja o ljudskim pravima LGBTI osoba povećan.

Takođe, aktivnosti koje su se odnosile na promociju tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti doprinijele su kontinuitetu u procesu promjene društvene svijesti, usvajanju nediskriminatornih obrazaca ponašanja i razvoju kulture tolerancije i prihvatanja LGBTI osoba u društvu.

Tokom 2022. godine sprovedene su brojne kampanje koje su se bavile sljedećim temama: obezbjeđivanje uslova za implementaciju Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola, pravno prepoznanje roda bazirano na samoodređenju, Povorka ponosa, informisanje LGBTI zajednice o svojim pravima, Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije, Međunarodni dan vidljivosti trans osoba, Međunarodni dan sjećanja na žrtve transfobije, Nedjelja vidljivosti biseksualnih osoba, itd.

U okviru Crnogorskog festivala filma o ljudskim pravima “UBRZAJ” prikazan je film o LGBTIQ pravima, u centralnoj i južnoj regiji (Podgorica i Kotor) a projekcije su bile praćene diskusijama o filmu i položaju LGBTIQ osoba kako bi se putem medijuma filma građanima/kama približio život i prava LGBTIQ osoba.

Jubilarna deseta Povorka ponosa organizovana je u Podgorici u oktobru 2022. godine, uprkos organizovanom molebanu za svetinju braka i očuvanja porodice od strane srpske pravoslavne crkve. Događaj je prošao bez posebnih mjera obezbjeđenja, što je pokazatelj napretka društva u smislu tolerancije i poštovanja različitosti. Povorka ponosa važna je, prije svega, za osobe koje na njoj učestvuju, važna je za donosioce odluka, važna je za cijelo društvo. Prvom povorkom LGBTI zajednica se napokon identifikovala kao ozbiljan i autonoman društveni, kulturološki i politički faktor koji se ne smije zanemariti. Deset godina kasnije možemo reći da je to više manifestacija na kojoj se okupljaju oni koji su zagovornici jednakih prava za sve.

Takođe, u Beogradu je održan Europrajd 2022, uprkos mnogim preprekama, incidentima i napadima nad pripadnicima LGBTI zajednice. Europrajd u Beogradu podržali su mnogi aktivisti/kinje iz Crne Gore, kao i predstavnica Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

U okviru navedenog strateškog cilja bilo je 45% realizovanih aktivnosti (osam), 5% djelimično realizovanih aktivnosti (jedna) i 50% nerealizovanih aktivnosti (devet), a ujedno i najveći broj planiranih aktivnosti (osamnaest).

Izostala je realizacija aktivnosti usmjerenih na edukaciju prosvjetnih inspektora/ki o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba, promociju tolerancije i društvene jednakosti LGBTI osoba u sportu, edukacije sportskih radnika/ca, organizovanje fokus grupa sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci, smanjenje diskriminacije LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu i na autentični kulturni izraz.

Ključni izazovi koji su doveli do nerealizacije nabrojanih aktivnosti odnosili su se većinom na političku krizu nakon promjene vlasti na parlamentarnim izborima, reorganizaciju državne uprave, gubljenje institucionalne memorije usljed razrješenja čelnih ljudi u institucijama, kasno usvajanje budžeta za 2022. godinu, nedostatak sredstava za implementaciju opredijeljenih nadležnim Ministarstvima, te posljedice sajber napada koji se desio u izvještajnoj godini.

I pored ostvarenog progressa u ovoj oblasti, istraživanja pokazuju da LGBTI osobe u odnosu na druge ranjive i marginalizovane društvene grupe uživaju najmanju podršku građana i građanki u borbi za svoja prava, što ukazuje da je homofobija i transfobija u Crnoj Gori još uvijek izražena, te da primarna dimenzija od koje zavisi kvalitet života LGBTI osoba jeste promjena društvene percepcije LGBTI osoba i njihovo prihvatanje od strane društva. S obzirom na pad prihvaćenosti LGBTIQ osoba od strane građana/ki što je zabilježeno rezultatima istraživanja javnog mnjenja o percepciji prema LGBTIQ osobama, potrebno je realizovati više kampanja za opštu javnost za prihvatanje LGBTIQ osoba.

Imajući u vidu navedeno, smatramo da izazov promjene društvene percepcije prema LGBTI osobama i dalje zahtjeva odlučan odgovor svih društvenih aktera, pa je potrebno i dalje produbljivati uspostavljen

pozitivni trend u ovoj oblasti, kroz dalju realizaciju aktivnosti koje su se u prethodnom periodu pokazale efektivnim.

BEZBJEDNOST I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA LGBTI OSOBA

Druga bitna dimenzija od koje zavisi ukupni kvalitet života LGBTI osoba u Crnoj Gori jeste njihova bezbjednost i institucionalna zaštita njihovih prava.

U tom kontekstu, u prethodnom periodu je unaprijeđen normativni i institucionalni okvir zaštite ljudskih prava LGBTI osoba, čiju primjenu je neophodno dodatno pospiješiti.

Veoma značajnim smatramo unapređenja antidiskriminacionog normativnog okvira tokom prethodne godine. Radna grupa za izradu Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije na osnovu preporuka eksperata finansiranih od strane EU i podršku konsultanta Savjeta Evrope, pripremila je Nacrt zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije, koji je usklađen sa međunarodnim standardima i u kojem je napravljena jasna razlika između oblika, područja i osnova diskriminacije. Ono što je jako bitno, jeste i to da je u njegovom tekstu prepoznata i interseksijska diskriminacija, kao teži oblik diskriminacije, dok sami predlog zakona u njegovom nazivu jasno ukazuje na opredijeljenost da se ne samo zabranjuje diskriminacija i pokreću mehanizmi zaštite, već da se štiti i promoviše jednakost, kao ustavna kategorija i podsticaj da se diskriminacija prevenira. U narednom periodu Nacrt Zakona će biti upućen nadležnim resorima radi davanja mišljenja, kao i Evropskoj komisiji.

Takođe, Radna grupa za izradu Nacrta zakona o pravnom prepoznavanju rodnog identiteta po osnovu samoodređenja je u decembru 2022. godine izradila prvi Nacrt predmetnog zakona, koji će građanima i građankama omogućiti promjenu oznake pola i matičnog broja u ličnim dokumentima bez obaveze da se završe medicinski postupci promjene pola, kao i medicinske intervencije, čime se štiti jedan od osnovnih principa ljudskih prava, odnosno pravo na samoodređenje. Rok za donošenje ovog Zakona je IV kvartal 2023. godine.

Nakon što je otpočela primjena Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola, do danas je u Crnoj Gori zaključeno preko 20 životnih partnerstava. Proces usklađivanja svih neophodnih zakona sa Zakonom o životnom partnerstvu još uvijek nije završen, što je neophodno uraditi u najkraćem periodu. Na taj način će se omogućiti njegova puna primjena.

Sve ovo predstavlja veliki iskorak u pravom smjeru za crnogorsko društvo, njegovu demokratsku zrelost i proces integracije.

U protekloj godini, najznačajniji postignuti rezultati u ovoj oblasti odnose se i na: senzibilisanje i unapređenje kapaciteta i znanja pripadnika/ca policije, sudija/tkinja, tužilaca/teljki i predstavnika/ca lokalnih samouprava za senzibilan rad sa LGBTI osobama, kao i unapređenje znanja sudija/tkinja i tužilaca/teljki za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama, te informisanje građana i građanki iz LGBTI zajednice, njihovih prijatelja/ica i članova/ica porodice o njihovim pravima u oblasti prekršajno-pravne i krivično-pravne zaštite od diskriminacije i nasilja.

Pripadnici/e Uprave policije staraju se o bezbjednosti i zaštiti prava građana/ki Crne Gore i drugih lica, a samim tim i pripadnika/ca LGBTI zajednice. U svom radu rukovode se principima vladavine prava i zaštite ljudskih prava svih građana/ki, principom da su rodni identitet i seksualna orijentacija sastavni dio ličnosti

svakog lica i ne mogu biti osnov zlopotrebe i diskriminacije. Kroz implementaciju aktivnosti ovog Akcionog plana, realizovane su brojne obuke za jačanje kapaciteta policije za postupanje u slučajevima diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama, što je doprinijelo unapređenju zaštite i promocije prava LGBTI osoba kao i povećanju senzibiliteta u komunikaciji i rješavanju potencijalnih delikata učinjenih na štetu LGBTI osoba među kojima je i zločin iz mržnje.

Pored navedenog, poseban akcenat je stavljen na jačanje povjerenja između policije i LGBTI zajednice kroz zajedničku saradnju u okviru Tima povjerenja Uprave policije i LGBTI zajednice. Tim povjerenja je važna spona između LGBTI zajednice i Uprave policije. Reorganizacija državne uprave uslovlila je i reorganizaciju Tima povjerenja, što je neophodno učiniti u što kraćem roku.

Pored Tima povjerenja, bezbjednost LGBTI osoba je ojačana i kroz uspostavljenju mrežu policijskih službenika/ca za kontakt sa LGBTI osobama. Oni su prošli odgovarajuće obuke za rad sa LGBTI zajednicom, i određeni su kao kontakt osobe u svojim centrima, odnosno odeljenjima bezbjednosti i kojima se LGBTI osobe mogu obratiti po potrebi. Mrežom policijskih službenika/ca su pokriveni svi centri, odnosno odeljenja bezbjednosti.

Takođe, u kontekstu unapređenja bezbjednosti i zaštite ljudskih prava, u prethodnom periodu je poseban fokus stavljen na promociji Vladine LGBTI politike na lokalnom nivou, odnosno jačanju kapaciteta lokalnih institucija da je implementiraju i da obezbjede zaštitu LGBTI osobama od diskriminacije i nasilja. Pored podizanja nivoa znanja zaposlenih u organima lokalnih samouprava o ljudskim pravima LGBTI osoba i razvijanja senzibilnog pristupa u radu sa njima, akcenat na edukacijama je stavljen na obavezi izrade lokalnih akcionih planova, kao i davanju opštih smjernica u identifikovanju ključnih pravaca akcije pri njihovoj izradi.

Kada je u pitanju informisanost LGBTI osoba o njihovim zakonskim pravima u oblasti krivično-pravne i prekršajno-pravne zaštite od nasilja i diskriminacije, ali o pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim će se realizovati pravno prepoznavanje rodnog identiteta, kroz održavanje info sesija, radionica, sastanaka, informisanja putem društvenih mreža, "viber" grupa, kao i distribucijom informativnih materijala, možemo konstatovati da je ona na zadovoljavajućem nivou.

U okviru navedenog strateškog cilja, je 71% realizovanih aktivnosti (dvanaest), 12% djelimično realizovanih aktivnosti (dvije), te 17% nerealizovanih aktivnosti (tri).

Ključni izazovi koji su doveli do nerealizacije nekih od aktivnosti odnosili su se većinom na političku krizu nakon promjene vlasti na parlamentarnim izborima, reorganizaciju državne uprave, gubljenje institucionalne memorije usljed razrješenja čelnih ljudi u institucijama, kasno usvajanje budžeta za 2022. godinu, nedostatak sredstava za implementaciju opredijeljenih nadležnim Ministarstvima, te posljedice sajber napada koji se desio u izvještajnoj godini.

Imajući u vidu navedeno, **neophodno je nastaviti sa naporima na djelotvornoj primjeni zakona, kako bi se dalje jačalo povjerenje građana/ki u institucije zadužene za zaštitu njihovih prava, smanjio broj slučajeva ugrožavanja bezbjednosti LGBTI osoba, izbjeglo povećanje broja predstavljeni LGBTI osoba pred Evropskim sudom za ljudska prava i marginalizacija ove društvene grupe.**

PRISTUP RADU, USLUGAMA I SERVISIMA PODRŠKE

Treća dimenzija koja doprinosi unapređenju kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori, jeste i njihov pristup radu, uslugama i servisima podrške.

U cilju unapređenja pristupa radu održana je tematska sjednica Socijalnog savjeta XVI redovna sjednica Socijalnog savjeta, kojoj su osim članova i članica prisustvovali predstavnici/e NVO u čijem fokusu interesovanja i djelovanja su prava LGBTQ osoba. U cilju unapređenja LGBTIQ ambijenta, Savjet je ocijenio da predstavnici ove zajednice treba da se upoznaju sa instrumentima zaštite koje pruža Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, jer je to pravni mehanizam koji je besplatan i efikasan a pruža zaštitu prava zaposlenih.

U cilju što obuhvatnije analize postojećeg stanja i mjerenja stepena svijesti građana o položaju LGBTI osoba na tržištu rada, sprovedeno je kvantitativno i kvalitativno istraživanje o položaju LGBTI osoba na tržištu rada⁴ i u skladu sa nalazima istraživanja dato je devet zaključaka na kojima je neophodno raditi u cilju unapređenja položaja LGBTI osoba. S obzirom na to da jedan od nalaza istraživanja pokazuje da 18% ispitanika/ca navodi da LGBTI osobe doživljavaju diskriminaciju na random mjestu zbog svoje seksualne orijentacije, 51% smatra da ne doživljavaju, dok 31% nema stav, dok je svijest među onima koji poznaju osobu koja pripada LGBTI zajednici veća od 44% potpuno drugačija i da smatraju da LGBTI osobe ipak doživljavaju diskriminaciju na radnom mjestu, jasno je da je neophodno raditi na povećanju svijesti o preprekama sa kojima se zajednica susrijeće na ovom polju.

Poseban doprinos ujedinjenoj akciji u borbi za prava LGBTI osoba i informisanosti javnosti o izazovima sa kojima se zajednica susrijeće u oblasti zapošljavanja i rada je dat izradom i potpisivanjem Javne deklaracije o suzbijanju diskriminacije na radnom mjestu- "Prihvati RAZLIČITOSTI! Odbaci DISKRIMINACIJU!", koja je dobila podršku velikog broja poslodavaca, institucija i organizacija.⁵

Dodatni doprinos unapređenju prava LGBTI osoba na tržištu rada odnosio se i na izradu Vodiča za poslodavce o pravima i uključivanju LGBTI osoba na tržištu rada.

Kada je riječ o unapređenju pristupa zdravstvenoj zaštiti za LGBTI osobe, u protekloj godini izostala je realizacija aktivnosti koje se odnose na edukacije zdravstvenih radnika/ca. Međutim, privremeno (za period od godinu dana) je riješen problem nestašice hormonske terapije, s kojim se trans žene suočavaju godinama unazad. Problem nestašice hormonske terapije značajno utiče na zdravlje žena koje imaju potrebu za istom, te narušava njihovo psihičko i fizičko zdravlje, naročito trans ženama, koje su posebno ranjive zbog stepena društvenog neprihatanja i nasilja koje doživljavaju.

Takođe, tokom 2022. godine na Starom aerodromu opremljen je mini LGBT drop in centar u prostorijama NVO Sistem u cilju pružanja podrške i informisanosti LGBTI osoba.

Na osnovu člana 32ž Zakona o nevladinim organizacijama ("Službeni list CG", br.039/11 I 037/17) i Uredbe o finansiranju projekata i programa nevladinih organizacija u oblastima od javnog interesa ("Službeni list Crne Gore", br. 013/18), a na osnovu Odluke od 20. 12. 2022. godine o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata/programa NVO po osnovu Javnog konkursa za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite i promovisanje ljudskih i manjinskih prava - zaštita i unapređenje ljudskih

⁴ [BxOkD7YBXrp0WvR5h4d1t9E1RwyU7m393N6P16rM.pdf](https://cemi.org.me/storage/uploads/BxOkD7YBXrp0WvR5h4d1t9E1RwyU7m393N6P16rM.pdf) (cemi.org.me)

⁵ <https://cemi.org.me/storage/uploads/SG38ydkzmcjXKXuPsE2eJJu2QNV8sg4giTTYWJiV.pdf>

prava LGBTI osoba za 2022. godinu, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je finansiralo ukupno 14 (četnaest) projekata NVO u ukupnom iznosu od 250.000,00 eura.⁶

Realizacijom ovih projekata doprinosi se rješavanju problema u oblasti zaštite ljudskih prava LGBTI osoba od svih oblika diskriminacije, te jačanju njihove socijalne inkluzije.

Kada je u pitanju unapređenje pristupa uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe, tokom 2022. godine organizovane su mnogobrojne grupe samopodrške, sprovedene konsultacije i pružanje podrške za TIRV osobe.

U sektoru turizma i ove godine izostale su aktivnosti koje se odnose na unapređenje turističkih usluga za LGBTI turiste, izrada analize tržišta i procjene potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta, samim tim i Program razvoja turističke ponude za LGBTI turiste/kinje u Crnoj Gori. S tim u vezi, u narednom periodu se očekuje realizacija predviđenih aktivnosti, kako bi se kreirao turistički ambijent u kome će se LGBTI turisti/kinje osjećati u potpunosti sigurno, što bi značajno doprinijelo kreiranju pozitivne percepcije o Crnoj Gori kod LGBTI turista/kinja i povećanju prihoda od turizma.

IV TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE

Oblast 1. DRUŠTVENO PRIHVATANJE LGBTI OSOBA		
STRATEŠKI CILJ 1	„Unaprijeđeno društveno prihvatanje LGBTI osoba kroz snažniju podršku građana/ki ostvarivanju njihovih prava, jačanju nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja i eliminaciju diskriminacije u pogledu prava LGBTI osoba na sopstvenu kulturu.“	
Operativni cilj 1.1.	„Podrška crnogorskih građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećana za 10%.“	
Indikator	Nivo podrške građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećan za 10%. u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
43%	48%	53%
Mjera 1.1.1.	Promovisati toleranciju i društvenu jednakost LGBTI osoba u sportu.	
2018.	2021.	2023.
0%	30%	50%

⁶ odluka-lgbti-2022 (2).pdf

Aktivnost	Uraditi informativne materijale kojima se promoviše tolerancija i društvena jednakost LGBTI osoba i distribuirati ih sportskim udruženjima.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Distribucijom informativnih materijala obuhvaćeno 50% sportskih udruženja u Crnoj Gori.</p> <p>Postignuta vrijednost: Zbog reorganizacije državne uprave, tokom 2022. Godine u Direktoratu za sport nije postojalo lice koje je zaduženo za praćenje aktivnosti koje se odnose na Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba za period 2019-2023. godinu, te samim tim aktivnosti predviđene akcionim planom za 2022. godinu nisu realizovane.</p> <p>Iz komunikacije sa Nacionalnim sportskim savezima, nije bilo prijavljenih slučajeva diskriminacije LGBTI osoba.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo sporta i mladih , Nacionalni sportski savezi u Crnoj Gori i NVO-I	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Ministarstva sporta i mladih/ 1.500€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Zadužena su dva lica koja će pratiti realizaciju mjera iz nadležnosti Ministarstva sporta i mladih. U narednom periodu intezivirati napore ka postizanju definisanih indikatora.	
Mjera 1.1.2.	Edukovati sportske radnike za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
0%	18%	30%
Aktivnosti	Organizovati radionice za obuku sportskih trenera za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute	Organizovana najmanje jedna radionica za obuku sportskih trenera za senzibilan rad sa LGBTI osobama. Radionice pohađalo najmanje 18% licenciranih sportskih trenera	

vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Postignuta vrijednost: Zbog reorganizacije državne uprave, tokom 2022. Godine u Direktoratu za sport nije postojalo lice koje je zaduženo za praćenje aktivnosti koje se odnose na Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba za period 2019-2023. godinu, te samim tim aktivnosti predviđene akcionim planom za 2022. godinu nisu realizovane.</p> <p>Iz komunikacije sa Nacionalnim sportskim savezima, nije bilo prijavljenih slučajeva diskriminacije LGBTI osoba.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo sporta i mladih, Nacionalni sportski savezi u Crnoj Gori i NVO-i	
Datum početka	IV kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Ministarstva sporta i mladih/ 1.500€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva.	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Zadužena su dva lica koja će pratiti realizaciju mjera iz nadležnosti Ministarstva sporta i mladih. U narednom periodu intezivirati napore ka postizanju definisanih indikatora.	
Mjera 1.1.3.	Edukovati predstavnike/ce političkih partija o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba	
2018.	2020.	2023.
0%	100%	
Aktivnosti	Organizovati edukaciju za podizanje nivoa znanja i informisanosti predstavnika/ca političkih partija o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Organizovane edukacije (sastanci) za predstavnike/ce političkih partija u Skupštini Crne Gore u oblasti zaštite ljudskih prava LGBTI osoba</p> <p>Postignuta vrijednost: Tokom nedjelje ponosa kroz projekat koji je finansiralo MLJMP, NVO Kvir Montenegro je nakon više pokušaja za organizovanjem sastanaka sa predstavnicima/ama političkih partija, organizovao Prajd kafe:</p>	

	<p>Neformalno druženje između predstavnika/ca skupštinskih odbora i klubova poslanika i predstavnika/ca državnih institucija i civilnog društva. Panelisti su bili: Nela Savković Vukčević (DPS), Božena Jelušić (URA), Miloš Mašković (SD), Zdravko Šoć (LP). Glavna tema ovog druženja bio je zakonodavni okvir u oblasti unapređenja kvaliteta života LGBTIQ osoba, izazovi sa kojima se suočavaju i moguća rješenja.</p> <p>Osim toga, organizovana su dodatno još dva sastanka sa potpredsjednicom Skupštine CG Brankom Bošnjak, kao i sa poslanicom Demokratske Crne Gore, Tamarom Vujović. Teme sastanaka bio je nedostatak ili neusaglašenost zakonske regulative, a što je u nadležnosti Skupštine CG.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO Kvir Montenegro (projekat koji finansira MPLJMP)	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	III kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MLJMP/ 2.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet MLJMP kroz projekat koji sprovodi NVO Kvir Montenegro/ 500,00€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Mjera 1.1.4.	Prevesti, publikovati i promovisati novo izdanje Džogdžakarta principa.	
2018.	2020.	2023.
0%	100%	
Aktivnosti	Prevođenje i publikovanje dopunjenog izdanja Džogdžakarta principa o međunarodnim pravnim standardima u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba, kako bi se ono učinilo dostupnim javnosti u Crnoj Gori. Takođe, publikacija će biti predstavljena široj javnosti kroz organizaciju panela, kao i njenom distribucijom u elektronskom i štampanom formatu.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Publikovani Džogdžakarta principi na crnogorskom jeziku. Održan panel na kome su promovisani Džogdžakarta principi. Distribuirano donosiocima odluka i starješinama organa.</p> <p>Postignuta vrijednost: Dopunjeno izdanje Džogdžakarta principa o međunarodnim pravnim standardima u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba je</p>	

	prevedeno, ali nije odštampano i publikovano jer je potrebna dozvola o upotrebi autorskih prava.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo vanjskih poslova i NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022	
Datum završetka	IV kvartal 2022	
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	III kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MPLJMP/ 2.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Publikaciju predstaviti široj javnosti, nakon dobijanja dozvole o korišćenju autorskih prava.	
Mjera 1.1.5.	Edukovati starješine Vojske Crne Gore za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
0%	18%	30%
Aktivnosti	Organizovati najmanje dvije radionice za obuku starješina u Vojsci Crne Gore za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Održane najmanje dvije radionice Postignuta vrijednost: Aktivnost nije realizovana tokom 2022. godine zbog nedostatka ljudskih resursa u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava nastalih usljed reorganizacije državne uprave, kasnog usvajanja budžeta, kao i sajber napada koji je ostavio ogromne posljedice u funkcionisanju državne uprave.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo odbrane, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO Queer Montenegro u partnerstvu sa NVO Juventas i Asocijacijom Spektra	
Datum početka	II kvartal 2022	

Datum završetka	IV kvartal 2022	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MPLJMP/ 2.000,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	U narednoj godini organizovati edukacije među pripadnicima Vojske Crne Gore, iz razloga jasnog određenja ove službe prema poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba, te nepostojanju barijera za LGBTI osobe u odnosu na potencijalnu karijeru u Vojski Crne Gore.	
Mjera 1.1.6.	Informisati pripadnike/ce Vojske Crne Gore o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba.	
2018. 0%	2021. 24%	2023. 40%
Aktivnosti	Izrada informativnih i edukativnih materijala za podizanje nivoa znanja i informisanosti pripadnika/ca Vojske Crne Gore o međunarodnim standardima ljudskih prava LGBTI osoba i mehanizmima njihove zaštite i distribuirati ih pripadnicima/ama Vojske Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izveštajnog perioda	Izrađene i distribuirane brošure pripadnicima Vojske Crne Gore. Postignuta vrijednost: Izrada informativnih materijala treba da slijedi nakon sprovedenih edukacija starješina Vojske CG koje će obuhvatiti širok opseg edukativnih u iznosu od 30% od ukupnog broja pripadnika/ca Vojske.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo odbrane, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022	
Datum završetka	IV kvartal 2022	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	III kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje	Budžet MPLJMP/ 2.000,00€	

aktivnosti/planirani izvor finansiranja		
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Nakon održanih edukacija, izraditi informativni materijal, koji će biti distribuirani pripadnicima/ama Vojske CG.	
Mjera 1.1.7.	Organizovati fokus grupe sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci.	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	100%
Aktivnosti	Organizovati tri fokus grupe sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Održane tri fokus grupe. Postignuta vrijednost: Aktivnost nije realizovana iz razloga izmjene nadležnosti i organizacije državne uprave.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Centri za socijalni rad i NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Ministarstva rada i socijalnog staranja/ nijesu potrebna finansijska sredstva	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva.	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Predlažemo da ova aktivnost bude u cijelosti prenesena u Akcioni plan za 2023. godinu.	
Operativni cilj 1.2.	„Unaprijeđen kvalitet i nediskriminatorni karakter sistema obrazovanja u Crnoj Gori.“	
Indikator	Stepen diskriminacije LGBTI osoba u oblasti obrazovanja smanjen za 10% u odnosu na 2018. godinu.	

2018.	2021.	2023.
19%	14%	9%
Mjera 1.2.1.	Edukovati nastavno osoblje u osnovnim i srednjim školama o pravima LGBTI osoba.	
2018.	2021.	2023.
0%	9%	15%
Aktivnosti	Organizovati radionice za edukaciju 150 nastavnika osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava (interkulturalno obrazovanje) sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Edukovano 150 nastavnika osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju.</p> <p>Održano 12 treninga-radionica za 20 nastavnika građanskog obrazovanja, zdravih stilova života, biologije, pedagoga u cilju društvenog prihvatnja i jačanja nediskriminatornog karaktera sistema obrazovanja</p> <p>Postignuta vrijednost: U 40 škola realizovan je projekat “Kvalitetno obrazovanje za sve” uz finansijsku podršku Evropske unije i Savjeta Evrope, orijentisan na nediskriminaciju i demokratičnost, kojim je edukovano 100 nastavnika osnovnih i srednjih škola. Cilj ovih edukacija jeste promovisanje kvalitetnog obrazovanja pružanjem podrške školama i lokalnim zajednicama u naporima na uklanjanju predrasuda i diskriminatornih pristupa prema osjetljivim grupama, kao i prevenciji nasilja u školama.</p> <p>U okviru projekta koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Sistem je održala 16 radionica za nastavnike na temu prava LGBT osoba, čije je podignut nivo kompetencija i osposobljenosti 22 prosvjetnih radnika, iz Podgorice i Bara, za rad sa mladim LGBTI osobama. Edukacijom nastavnog kadra podignuta je ukupna sposobnost da na sistemski način doprinesu povećanju nivoa znanja i informisanosti učenika/ca i studenata/kinja o ljudskim pravima LGBTI osoba.</p> <p>U okviru javnog poziva “Jednakost je put” Ministarstva ljudskih i manjinskih prava finansiran je projekat Centra za građansko obrazovanje “LGBTIQ – Sloboda bez etiketa!” u okviru kojeg je organizovan trening za profesore srednjih škola o metodama podučavanja o LGBTIQ temama za 12 profesora iz 11 škola iz 7 crnogorskih gradova sa sjevera, juga i centra. Na treningu su obrađene teme ljudskih prava i diskriminacije, podučavanja o LGBTIQ temama, rad sa LGBTIQ učenicima, prevencija diskriminacije i nasilja prema LGBTIQ osobama, istorija LGBTIQ pokreta u Crnoj Gori, LGBTIQ književnost itd. Istovremeno su u okviru tog projekta izrađene 3 video lekcije o podučavanju o LGBTIQ temama koje su dostavljene školama kao materijal koji mogu slobodno koristiti u nastavnom programu u cilju obogaćenja nastave sa LGBTIQ temama i osiguranja da se u srednjim školama o LGBTIQ osobama predaje na objektivan, informisan i dostojanstven način.</p>	

Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MPS/ 3.000,00€ Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem / 2.340 € Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CGO/3.800 €	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Donatorska sredstva: Evropska unija i Savjet Evrope Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem / 2.340 € Budžet MLJMP kroz projekat NVO CGO/ 1.900,00€	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Potrebno je nastaviti rad na informisanju i osvješćivanju nastavnog kadra ali i direktora i upravne strukture škola jer je CGO koji je sproveo aktivnost treninga profesora srednjih škola i bio u komunikaciji sa direktorima škola došao do zapažanja da su u 2022. godini direktori bili manje skloni da delegiraju svoj nastavni kadar za obuke o LGBTIQ pravima a sami profesori trpjeli nerazumijevanje svojih kolega zbog treninga koji su prošli.	
Mjera 1.2.2.	Edukovati stručne saradnike u osnovnim i srednjim školama za pružanje psihosocijalne podrške u procesu prihvatanja i integracije LGBTI učenika.	
2018.	2021.	2023.
33%	74%	100%
Aktivnosti	Organizovati radionice za edukaciju 20 stručnih saradnika osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano 20 stručnih saradnika osnovnih i srednjih škola za razvoj demokratskog obrazovanja i ljudskih prava (interkulturalno obrazovanje) sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju. Postignuta vrijednost: Ministarstvo prosvjete u saradnji sa Zavodom za školstvo, organizovalo je seminar za razvoj demokratskog obrazovanja, interkulturalno obrazovanje sa posebnim osvrtom na LGBTI populaciju, kojim je edukovano 25 učesnika osnovnih i srednjih škola. Učesnici su imali priliku da povećaju stepen razumijevanja i primjene principa interkulturalnosti u nastavi, da jačaju svoje vještine u kreiranju škole kao demokratske zajednice u kojoj su	

	svi ravnopravni i uvaženi i u kojoj je postignuta demokratska klima za rad, da jačaju komunikaciju u školi među svim učesnicima nastavnog procesa.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo prosvjete, NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MP/ 750,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet MP/ 500,00€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Mjera 1.2.6.	Kontinuirano sprovoditi kampanje za promociju tolerancije i nenasilja među školskom populacijom.	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	30%
Aktivnosti 1.2.6.1.	Inicirati da sve osnovne i srednje škole posvete po jedan školski čas temi tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>U svim osnovnim i srednjim školama po jedan školski čas posvećen je temi tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava</p> <p>Postignuta vrijednost: Povodom obilježavanja 10. decembra Međunarodnog dana ljudskih prava sa posebnim osvrtom na prava djeteta, Ministarstvo prosvjete je uputilo cirkularno pismo svim osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori da po jedan školski čas posvete temi tolerancije, nenasilja i poštovanja različitosti.</p> <p>Prema povratnoj informaciji, realizovano je preko 800 nastavnih časova, vannastavnih aktivnosti, radionica, predstava, debata, u 93 osnovnih i srednjih škola (78 osnovnih i 15 srednjih škola). Škole su takođe na svojim facebook</p>	

	stranicama, kao i na svojim sajtovima objavljivali materijale koje se odnose na ove teme.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo prosvjete, Lokalne samouprave, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO-i
Datum početka	IV kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Nijesu potrebna finansijska sredstva
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nijesu utrošena finansijska sredstva
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnosti 1.2.6.2.	Organizovati obilazak srednjih škola u centralnoj i sjevernoj regiji u cilju sprovođenja terenskih kampanji za promociju prava LGBTI osoba
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Održane jednodnevne terenske kampanje u Podgorici i Beranama u cilju promocije prava LGBTI osoba, razmjena mišljenja sa srednjoškolcima, te distribuciji informativnog materijala</p> <p>Dostignuta vrijednost: Održano ukupno 8 jednodnevnih terenskih kampanja u Podgorici, Baru i Beranama u cilju promocije prava LGBTI osoba, razmjene mišljenja sa srednjoškolcima, suzbijanja govora mržnje prema LGBTI osobama, te distribuciji informativnog materijala.</p> <p>Organizovane 2 javne panel tribine u cilju postavljanja pitanja, otklanjanja nedoumica o LGBT zajednici kao i motivisanja pripadnika LGBTI populacije da prijave nasilje, i da potraže pomoć.</p> <p>Na panel diskusijama prisustvovalo 30 tak učenika.</p> <p>Upoređujući primjere dobre prakse iz okruženja sa zakonima Crne Gore prema LGBTI populaciji, definisana je razlika između slobode govora i govora mržnje, diskriminaciji, kao i upotrebi nediskriminatornih termina kada je riječ o LGBTI</p>

	populaciji. Na taj način su prisutni upoznati sa pravima LGBTI populacije i sankcijama koje su na snazi u slučaju narušavanja osnovnih ljudskih prava prema LGBTI osobama.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Sistem
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem/ 2.340 € (Veza sa mjerom 1.2.1.)
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem/ 2.340 € (Veza sa mjerom 1.2.1.)
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnosti 1.2.6.3.	Održati omladinsku školu pod nazivom "Seksualnost i mladi", namijenjenu mladima i kadru koji radi sa mladima
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Održana omladinska škola koju je pohađalo 15 učesnika/ca Postignuta vrijednost: U julu 2022. godine u Mojkovcu je održana omladinska škola pod nazivom „Seksualnost i mladi“, koju je pohađalo 14 učesnika/ca. Ova škola imala je za cilj da približi značaj podrške LGBTI osobama u ostvarivanju njihovih prava i mehanizmima njihove zaštite, kao i da obradi teme kao što su elementi seksualnosti i ljudskih prava. Škola je realizovana kroz metode prezentacije i radioničarskog rada, tj. učenja kroz interaktivni rad.
Institucije odgovorne za	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO CAZAS

spvođenje aktivnosti	
Datum početka	II kvartal 2022.
Datum završetka	II kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 4.700,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 4.700,00€
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnosti 1.2.6.4.	Razvoj vodiča protiv stigme i diskriminacije namijenjen srednjoškolicima/kama koji sadrži upute o tome na koji način mogu da podrže LGBTO vršnjake/inje, prepoznaju i spriječe vršnjačko nasilje i upoznaju se sa LGBTI terminologijom.
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Razvijen vodič protiv stigme i diskriminacije. Dostignuta vrijednost: Razvijen vodič protiv stigme i diskriminacije i isti distribuiran ka srednjim školama, omladinskim organizacijama i servisima/centrima.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO CAZAS
Datum početka	III kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	

Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 1.050,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 1.050,00€
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnosti 1.2.6.5.	Realizacija kampanje za promociju LGBTI pitanja u zajednici.
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Sprovedena jedna kampanja za promociju LGBTI pitanja u zajednici. Dostignuta vrijednost: Sprovedena jedna kampanja za promociju LGBTI pitanja u zajednici. Kampanjom je obuhvaćeno 160 784 korisnika.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO CAZAS
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 700,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 700,00€
Preporuke za naredni period sprovođenja	

Mjera 1.2.7.	Edukovati prosvjetne inspektore o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba.	
2018.	2020.	2023.
0%	100%	
Aktivnosti	Organizovati edukacije za prosvjetne inspektore u oblasti primjene zakona kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba u sektoru obrazovanja. Edukacijom će biti obuhvaćeno i jačanje kapaciteta prosvjetnih inspektora za praćenje korišćenja nastavnog materijala koji se tiče LGBTI osoba, kao i za praćenje primjene Zakona o zabrani diskriminacije.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano 6 prosvjetnih inspektora o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba. Postignuta vrijednost: Aktivnost nije realizovana zbog nedostatka ljudskih resursa u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava, nastalih usljed reorganizacije državne uprave, kao i zbog posljedica sajber napada.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Uprava za inspeksijske poslove, Ministarstvo prosvjete i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MPLJMP/ 5.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati napore da se edukuju svi prosvjetni inspektori u Crnoj Gori do kraja 2023. godine.	
Operativni cilj 1.3.	„Eliminisana diskriminacija LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu i na autentični kulturni izraz.“	
Indikator	Stepen diskriminacije LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu smanjen na nultu vrijednost u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
13.7%	6%	0%

Mjera 1.3.2.	Nabaviti 5000 publikacija koje se tematski bave LGBTI osobama i kulturnim identitetima koji afirmišu njihovo društveno prihvatanje i distribuirati ih školama u Crnoj Gori.	
2018. 0%	2021. 100%	2023.
Aktivnosti	Nabaviti publikacije koje se tematski bave LGBTI osobama i kulturnim identitetima koji afirmišu njihovo društveno prihvatanje i distribuirati ih elektronski školama u centralnoj regiji Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Distribuirano 1000 primjeraka publikacije Postignuta vrijednost: Navedena mjera nije realizovana tokom 2022. godine zbog reorganizacije jer je Ministarstvo kulture i medija ponovo osnovano Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave koja je stupila na snagu 06.05.2023. godine. S tim u vezi, tek nakon toga su uslijedile neophodne reorganizacije poslova i radnih mjesta unutar samog organa. Ministarstvo kulture i medija će tokom 2023. godine realizovati navedenu mjeru, a najkasnije do kraja IV kvartala tekuće godine.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo kulture i medija, Javni TV servis i NVO-i	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	III-IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MK/ Nijesu potrebna finansijska sredstva	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Zbog prilično velikih troškova štampe koje bi izazvala štampa ukupnog tiraža, odlučeno je da se umjesto štampanih izdanja Zbornika, edicija publikuje na online platformi ISSUU a potom vrši distribucija linkova javnostima od značaja. Takođe, potrebna je saglasnost autora Zbornika za parcijalno objavljivanje publikacije na drugačijem medijumu.	
Mjera 1.3.3.	Organizovati izložbe umjetničkih radova LGBTI osoba.	
2018.	2021.	2023.

0%	60%	100%
Aktivnosti	Realizovati najmanje jednu izložbu umjetničkih radova LGBTI osoba u lokalnoj samoupravi na sjeveru Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Održana najmanje jedna izložba umjetničkih radova LGBTI osoba u lokalnoj samoupravi na sjeveru Crne Gore (Bijelo Polje).</p> <p>Dostignuta vrijednost - Navedena mjera nije realizovana tokom 2022. godine zbog reorganizacije jer je Ministarstvo kulture i medija ponovo osnovano Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave koja je stupila na snagu 06.05.2023. godine. S tim u vezi, tek nakon toga su uslijedile neophodne reorganizacije poslova i radnih mjesta unutar samog organa. Ministarstvo kulture i medija će tokom 2023. godine realizovati navedenu mjeru, a najkasnije do kraja IV kvartala tekuće godine.</p> <p>Međutim, NVO Škart i Spektra organizovali su 2 izložbe radova transrodnih i rodno varijantnih osoba - jednu u Podgorici 4. oktobra i jednu u Tivtu 3. decembra. Na događajima je prisustvovalo preko 50 građana/ki.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo kulture i medija , Lokalna samouprava Bijelo Polje i NVO-i	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	III-IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MK/ 1000,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet NVO Škart/790,00 eura	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati napore da se izložba organizuje do kraja 2023. godine.	
Mjera 1.3.5.	Pisanje, priprema i štampa, kao i prevođenje publikacija kojima se afirmišu ljudska prava LGBTI osoba i promovišu kulturni izrazi koji doprinose afirmaciji principa tolerancije i društvenog prihvatanja LGBTI osoba.	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	100%

Aktivnost	Selekcija i priprema materijala za štampu Zbornika kratkih priča o queer teoriji.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Odštampan Zbornik kratkih priča o queer teoriji. Dostignuta vrijednost - Navedena mjera nije realizovana tokom 2022. godine zbog reorganizacije jer je Ministarstvo kulture i medija ponovo osnovano Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave koja je stupila na snagu 06.05.2023. godine. S tim u vezi, tek nakon toga su uslijedile neophodne reorganizacije poslova i radnih mjesta unutar samog organa. Ministarstvo kulture i medija će tokom 2023. godine realizovati navedenu mjeru, a najkasnije do kraja IV kvartala tekuće godine.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo kulture i medija , Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	III-IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MK/ 3.000,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nijesu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Produkcija brošure će biti realizovana uz saradnju sa NVO sektorom a pritom će se koristiti postojeći prikupljeni materijal čija će priprema i prilagođavanje štampanom izdanju biti odrađena u vanezonskom terminu štamparija.	
Oblast 2.	BEZBIJEDNOST I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA LGBTI OSOBA	
STRATEŠKI CILJ 2	„Unaprijeđen normativni okvir i njegova primjena za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.“	
Operativni cilj 2.1.	Podignut nivo obučenosti policijskih službenika/ca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.	
Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred policijskim organima povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
*	10%	20%
Mjera 2.1.1.	Edukovati pripadnike policije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	

2018.	2021.	2023.
5%	11%	15%
Aktivnost	Realizovati edukativne radionice za pripadnike/ce policije za senzibilan rad sa LGBT osobama iz južnog regiona Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Edukovano 60 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI i to tri ciklusa po 20 službenika/ca.</p> <p>Dostignuta vrijednost- Ministarstvo unutrašnjih poslova edukovalo je 83 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI osobama, na sljedeće teme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Borba protiv zločina iz mržnje i prava LGBT osoba, realizovana 11–12.05.2022. u saradnji sa Savjetom Evrope (19 službenika). 2. Borba protiv zločina iz mržnje i prava LGBT osoba, realizovana 15 - 16.06.2022. u saradnji Savjetom Evrope (14 službenika). 3. Borba protiv zločina iz mržnje i prava LGBTIQ osoba, realizovana je 19.10.2022. u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova/Policijska akademija (15 službenika). 4. Borba protiv zločina iz mržnje i prava LGBTIQ osoba, realizovana je 16.11.2022. u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova/Policijska akademija (15 službenika). 5. Obuka policijskih službenika/ca u južnoj regiji za rad sa LGBTI osobama realizovana je 10-11.12.2022. u saradnji sa LGBT Forum Progres (6 službenika). 6. Borba protiv zločina iz mržnje i prava LGBTIQ osoba realizovana je 14.12.2022. u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova/Policijska akademija (14 službenika). <p>Dodatno, NVO LGBT Forum Progres je kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava realizovala tri obuke za policijske službenike/ce u 2022. godini, kojim je obučeno 20 policijskih službenika/ca (sjeverna, centralna, južna regija) za rad sa LGBTI zajednicom.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO-ima	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	<p>Donatorska sredstva Savjeta Evrope/ 1.500€</p> <p>Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Forum Progres/4.930 €</p>	

Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova / 1.500€ Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Forum Progres/5.260 €	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Planira se nastavak kontinuirane edukacije kroz program Savjeta Evrope i u 2023. godini sa posebnim fokusom na južne opštine. Važno je predvidjeti ove obuke i u narednom periodu, te za iste obezbijediti sredstva kako iz državnog budžeta, tako i finansiranje iz različitih drugih fondova kojim raspolažu organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije (Savjet Evrope, ODIHR). Veoma važno je uvezivanje adekvatnih službi unutar sistema kako u kreiranje sadržaja obuka, tako i implementaciju istog. Na prvom mjestu Direkcije za ljudske resurse, obuke i stručno usavršavanje Ministarstva unutrašnjih poslova kao najrelevantnije u odnosu na konkretne aktivnosti.	
Mjera 2.1.2.	Edukovati pripadnike/ce policije za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
0%	6%	10%
Aktivnost	Realizovati edukativne radionice za pripadnike/ce policije za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBT osobama iz centralnog regiona Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano 80 pripadnika/ca policije za senzibilan rad sa LGBTI i to četiri ciklusa po 20 službenika/ca. Dostignuta vrijednost- Ministarstvo unutrašnjih poslova edukovalo je 76% pripadnika/ca policije za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBT osobama iz centralnog regiona Crne Gore. Takođe, Savjet Evrope u saradnji sa ekspertkinjama/tima iz Crne Gore koji dolaze iz organizacija civilnog društva i Ministarstvom unutrašnjih poslova, organizovan je treći ciklus obuke za trenere o radu sa LGBTI osobama i zločinu iz mržnje. Obuka je urađena u saradnji sa Direkcijom za ljudske resurse, obuke i stručno usavršavanje Ministarstva unutrašnjih poslova.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo unutrašnjih poslova , NVO Queer Montenegro, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Savjet Evrope, Uprava policije, Juventas, Asocijacija Spektra.	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz		

odgovarajuće obrazloženje)						
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Donatorska sredstva Savjeta Evrope / 1500€					
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet Ministarstva unutrašnjih poslova/1.500 €					
Preporuke za naredni period sprovođenja						
Mjera 2.1.4.	Kontinuirano realizovati dijalog Uprave policije i LGBTI zajednice o pitanjima bezbjednosti LGBTI osoba.					
2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	
0%	100%	100%	100%	100%	100%	
Aktivnost	Održavati redovne sastanke Tima povjerenja na godišnjem nivou. Realizovane četiri posjete organizacionim jedinicama Uprave policije.					
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Održana najmanje 4 sastanka Tima povjerenja na godišnjem nivou. Realizovane četiri posjete organizacionim jedinicama Uprave policije. Dostignuta vrijednost- Održana su dva sastanka dok posjete organizacionim jedinicama Uprave policije nisu realizovane zbog reorganizacije MUP-UP.U toku je reorganizacija Tima povjerenja.					
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Uprava policije , Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i slobode, NVO-i, Tužilaštvo i Sudstvo					
Datum početka	I kvartal 2022.					
Datum završetka	IV kvartal 2022.					
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO REALIZOVANO					
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.					
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Uprave policije/3.000 €					
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva					

Preporuke za naredni period sprovođenja	Što prije okončati process reorganizacije Tima povjerenja. Održavati najmanje 4 sastanka Tima povjerenja na godišnjem nivou. Realizovati četiri posjete organizacionim jedinicama Uprave policije.	
Operativni cilj 2.2.	Podignut nivo obučenosti tužilaca/teljki za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.	
Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred Državnim tužilaštvom povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
*	10%	20%
Mjera 2.2.1.	Edukovati tužioce/teljke za senzibilan rad sa LGBTI osobama	
2018.	2021.	2023.
25%	40%	50%
Aktivnost	Trening za tužioce/teljke o ljudskim pravima LGBTI osoba i razvijanju senzibilnog pristupa u radu sa njima.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano najmanje 10% tužioca/tužiteljki Postignuta vrijednost: Aktivnost nije realizovana zbog nedostatka ljudskih resursa u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava nastalih usljed reorganizacije državne uprave, kao i zbog posljedica sajber napada.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava , NVO-I	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Donatorska sredstva ambasade Velike Britanije/6.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati napore na organizovanju edukacije za tužioce do postizanja obuhvata obučениh tužilaca/teljki do 50%.	
Mjera 2.2.2.	Edukovati tužioce/teljke za prepoznavanje i procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama sa posebnim fokusom na primjeni člana 42a Krivičnog zakonika Crne Gore.	

2018. 8%	2021. 20%	2023. 30%
Aktivnost	Trening za policijske službenike, sudije i tužioce o adekvatnom procesuiranju zločina iz mržnje i ostalih zločina u vezi sa seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Najmanje 4 državna tužioca/tužiteljke prisustvovalo treningu.</p> <p>Dostignuta vrijednost- Tokom 2022. godine 16 državnih tužilaca/teljki prisustvovali su na više treniga koje je realizovao Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.</p> <p>1. i 2. decembar 2022. godine – Ulcinj, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, organizovao je seminar na temu „Zločin iz mržnje i govor mržnje“, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2022. godinu. Obuci je prisustvovalo 20 učesnika (11 sudija i 8 državnih tužilaca i 1 savjetnik u ODT Bar).</p> <p>Takođe, u 2022. godini Centar je sproveo i druge obuke u vezi sa pravima LGBTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 23. i 24. jun 2022. godine – Podgorica, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa AIRE centrom iz Londona - Centar za pružanje pravne pomoći u pogledu zaštite ljudskih prava u Evropi, a uz finansijsku podršku Ambasade Ujedinjenog Kraljevstva, u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2022. godinu, organizovao je onlajn obuku na temu: »Član 14 EKLJP – zabrana diskriminacije. Posebne teme o kojima se govorilo i diskutovale bile su sledeće: Diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta; Praksa ESLJP u vezi sa članom 14 i diskriminacijom LGBT osoba; Zločin iz mržnje; Govor mržnje kao poseban oblik diskriminacije; Obuci je prisustvovalo 12 učenika (9 sudija, 1 državna tužiteljka). - 27. i 28. oktobar 2022. godine – Budva, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa AIRE centrom iz Londona - Centar za pružanje pravne pomoći u pogledu zaštite ljudskih prava u Evropi, a uz finansijsku podršku Ambasade Ujedinjenog Kraljevstva, organizovao je obuku na temu: »Član 8 Evropske Konvencije o ljudskim pravima – različiti aspekti prava na privatnost«, gdje je akcenat stavljen na oblast rodnog identiteta, seksualne orijentacije i prava na privatnost. Obuci je prisustvovalo 23 učenika (16 sudija, 6 držnih tužilaca, 1 savjetnica u sudu). - 21. novembar 2022. godine (21. septembar – 21. novembar 2022. godine) – U saradnji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu sa HELP Programom Savjeta Evrope za Zapadni Balkan i Tursku (Evropski program za obrazovanje pravnika u oblasti ljudskih prava), u okviru regionalnog projekta koji je dio zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope, uspješno je realizovan HELP onlajn kurs na temu „Borba protiv rasizma, homofobije i transfobije“ u efektivnom trajanju od 18 sati. U okviru ovog HELP kursa, na interaktivan način su obrađivani ključni pojmovi obaveza države u pogledu ljudskih prava u kontekstu borbe protiv rasizma, homofobije i transfobije, evropsko antidiskriminaciono pravo (SE i EU) i impresivan korpus sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i Suda pravde Evropske unije (SPEU), uz odluke Evropskog komiteta za socijalna prava. Zbog velikog interesovanja za ovaj HELP kurs, kandidati su podijeljeni u dvije grupe, pri čemu je predviđeno da 	

	prva grupa pohađa kurs od početka oktobra do kraja novembra 2022. godine, a druga grupa u toku januara i februara 2023. godine. Prva grupa je uspješno završila kurs, a istu je činilo 38 polaznika – sedam (7) sudija, jedna (1) državna tužiteljka , jedanaest (11) savjetnika iz sudova, pet (5) pripravnika iz sudova, jedan (1) kandidat za sudiju, tri (3) advokata, šest (6) predstavnika Ministarstva pravde Crne Gore, tri (3) predstavnika LGBTQ organizacija i jedna (1) predstavnica Kancelarije Ombudsmana.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu , NVO “Queer”, NVO “Juventas”, Asocijacija “Spektra”	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu/1000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu/ 200€ Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/ 4.493,20€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 2.3.	Podignut nivo obučenosti sudija za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.	
Indikator	Broj uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred sudovima povećan za 20% u odnosu na 2018. godinu.	
2018.	2021.	2023.
*	10%	20%
Mjera 2.3.1.	Edukovati sudije za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
18%	37%	50%
Aktivnost	Trening za sudije o ljudskim pravima LGBTI osoba i razvijanju senzibilnog pristupa u radu sa njima.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute	Najmanje 15% sudija prisustvovalo treningu. Postignuta vrijednost: Aktivnost nije realizovana zbog nedostatka ljudskih resursa u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava, nastalih usljed reorganizacije državne uprave.	

vrijednosti na kraju izvještajnog perioda		
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava , NVO-I	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Donatorska sredstva ambasade Velike Britanije/6.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati napore na organizovanju edukacije za sudije/tkinje do postizanja obuhvata obučениh sudija/tkinja do 50%.	
Mjera 2.3.2.	Edukovati sudije za prepoznavanje i procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama sa posebnim fokusom na primjeni člana 42a Krivičnog zakona Crne Gore.	
2018.	2021.	2023.
3%	20%	30%
Aktivnost	Trening za policijske službenike, sudije i tužioce o adekvatnom procesuiranju zločina iz mržnje i ostalih zločina u vezi sa seksualnom orijentacijom i/ili rodnim identitetom.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Najmanje 9 sudija prisustvovalo treningu. Postignuta vrijednost: Tokom 2022. godine, 32 sudija/tkinja je prošlo više treniga na temu zaštite ljudskih prava LGBTI osoba (Veza sa mjerom 2.2.2.)	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, NVO "Queer", NVO "Juventas", Asocijacija "Spektra"	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	

Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu/1000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Veza sa mjerom 2.2.2.	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 2.4.	„Službenici u jedinicama lokalne samouprave su senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i osposobljeni za primjenu Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda.“	
Indikator	Žalbe građana i građanki na procesuiranje njihovih prava u skladu sa Zakonom o životnom partnerstvu lica istoga pola i zakona kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda 5<	
2018. 0%	2021. 50%	2023. 100%
Mjera 2.4.1.	Edukovati matične službe u lokalnim samoupravama o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.	
2018. 0%	2021. 100%	2023.
Aktivnost 2.4.1.1.	Organizovati jednodnevne edukacije za matičare o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano najmanje 30 predstavnika/ca matičnih službi u jedinicama lokalnih samouprava o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola. Postignuta vrijednost: Planirana edukacija za matičare u 2022. godini, kao i sve ostale aktivnosti iz drugih strateških dokumenata koje se odnose na usavršavanje državnih i lokalnih službenika i namještenika, su odložene zbog sajber napada koji se desio.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Uprava za kadrove , Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova i NVO Queer Montenegro u partnerstvu sa NVO Juventas i Asocijacijom Spektra	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	III kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	

Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	II-III kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Uprave za kadrove/ 3.000€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati napore na organizovanju edukacija za matičare/ki, kojim bi postignut potpuni obuhvat obučanih matičara/ki o primjeni Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.	
Mjera 2.4.3.	Osposobiti zaposlene u organima lokalne samouprave za senzibilan rad sa LGBTI osobama.	
2018. 1%<	2021. 60%	2023. 100%
Aktivnosti	Realizovati edukativnu radionicu za zaposlene u lokalnim samoupravama za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Edukovano najmanje po 3% zaposlenih u svakoj crnogorskoj opštini.</p> <p>Postignuta vrijednost: Kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava NVO Juventas realizovala je u Andrijevici obuku za zaposlene u lokalnim samoupravama kojim je obuhvaćeno 10 zaposlenih u lokalnim samoupravama iz Pljevalja (3), Bijelog Polja (3), Podgorice (2) i Cetinja (2) koji su unaprijedili svoja znanja i vještine u odnosu na implementaciju lokalnih akcionih planova za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba.</p> <p>Pored toga, realizovano je i 10 sastanaka sa predstavnicima lokalnih samouprava/ pružiocima usluga sa ciljem edukacije, unapređenja znanja lokalnih donosilaca odluka, kao i promocije servisa podrške i usluga za LGBTI osobe. Takođe, kroz navedeni projekat razvijena je i implementirana kampanja sa ciljem promocije dostupnih servisa podrške i usluga Drop in centra, a koja je uključila brošure o uslugama koje pružaju četiri organizacije koje se bave ljudskim pravima LGBTI osoba, postere, te stikere koji su podijeljeni LGBTI zajednici i pozivi LGBTI zajednici da posjete Drop in centar u Podgorici.</p> <p>Realizovan jedan sastanak sa Kancelarijom za mlade Berane i dva sastanka sa Omladinskim centrima Kotor i Podgorica kako bi se doprinijelo poboljšanju međusektorske saradnje u odnosu na pitanja LGBTI zajednice i mladih.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Lokalne samouprave, NVO Juventas, NVO CAZAS	

Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MLJMP/ 5.000,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet MLJMP kroz projekat koji realizuje NVO Juventas/ 6.154,7 €
Preporuke za naredni period sprovođenja	U narednoj godini povećati obuhvat edukovanih predstavnika/ca svih lokalnih samouprava

Operativni cilj 2.5.	„Kreirane pretpostavke za efikasan monitoring primjene krivičnog i prekršajnog zakonodavstva sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije i nasilja.“		
Indikator	Uspostavljen funkcionalan sistem monitoringa primjene krivičnog i prekršajnog zakonodavstva sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije i nasilja.		
2018.	2021.	2023.	
0%	50%	100%	
Mjera 2.5.1.	Uradići analizu primjene Zakona o zabrani diskriminacije sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije.		
2018.	2020.		
0%	100%		
Aktivnost 2.5.1.1	Sprovesti analizu uticaja govora mržnje na mentalno zdravlje LGBTI osoba i kreiranje preporuka i smjernica za postupanje institucija i civilnog društva		
2018.	2021.	2023.	
1%<	100%		
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Sprovedena analiza uticaja govora mržnje na mentalno zdravlje LGBTI osoba; Izrađena jedna publikacija sa smjernicama za postupanje institucija i civilnog društva u kontekstu unapređenja mentalnog zdravlja LGBTI osoba; Analiza sa preporukama i smjernicama štampana u tiražu od 250 komada, objavljena online u elektronskom formatu i distribuirana javno. Postignuta vrijednost: Izrađena analiza uticaja govora mržnje na mentalno zdravlje LGBTI osoba, koja je dostupna svim članovima zajednice na društvenim		

	mrežama i sajtu organizacije "Socijalni centar". Podaci prikupljeni analizom objedinjeni su sa konkretnim preporukama i smjernicama za unapređenje kvaliteta zaštite mentalnog zdravlja LGBTI zajednice. Sastavni dio publikacije koja sadrži analizu i preporuke, čine i smjernice za postupanje institucija i civilnog društva u kontekstu unapređenja mentalnog zdravlja i sigurnosti LGBTI osoba u Crnoj Gori. Analiza sa preporukama i smjernicama štampana u tiražu od 250 komada, objavljena online u elektronskom formatu i distribuirana ciljnim grupama i zainteresovanoj javnosti.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, LGBTIQ Socijalni centar
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	II kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 1.120 €
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 1.120 €
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 2.5.1.2.	Sprovesti analizu uticaja govora mržnje na sigurnost LGBTI osoba i kreiranje preporuka i smjernica za postupanje institucija i civilnog društva
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Sprovedena analiza uticaja govora mržnje na sigurnost LGBTI osoba; Izrađena jedna publikacija sa smjernicama za postupanje institucija i civilnog društva u kontekstu unapređenja sigurnosti LGBTI osoba; Analiza sa preporukama i smjernicama štampana u tiražu od 250 komada, objavljena online u elektronskom format i distribuirana javno.</p> <p>Postignuta vrijednost: Izrađena analiza uticaja govora mržnje na sigurnost LGBTI osoba. Podaci prikupljeni analizom objedinjeni su sa konkretnim preporukama i smjernicama za postupanje institucija i civilnog društva u kontekstu unapređenja sigurnosti LGBTI zajednice. Analiza je štampana u tiražu od 250 primjeraka i distribuirana ciljnim grupama i zainteresovanoj javnosti. Takođe, kreiran je i informativno promotivni video za potrebe unapređenja sigurnosti LGBTI osoba, koji je promovisan putem društvenih mreža</p>

	organizacija. Video je promovisan na odgovarajuće online platforme i emitovan kanalima organizacije.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, LGBTIQ Socijalni centar	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	III kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 1.120 €	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 1.120 €	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 2.6.	„Podignut nivo informisanosti LGBTI osoba o njihovim pravima garantovanim zakonima i instrumentima njihove zaštite.“	
Indikator	Najmanje 1000 LGBTI osoba informisano o njihovim zakonskim pravima i instrumentima njihove zaštite	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	100%
Mjera 2.6.1.	Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije.	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	100%
Aktivnost 2.6.1.1.	Održati info sesije u saradnji sa NVO-ima na kojima su LGBTI osobe informisane o njihovim zakonskim pravima.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Najmanje 200 LGBTI osoba informisano o njihovim zakonskim pravima. Postignuta vrijednost: NVO Kvir Montenegro je kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava organizovala 8 radionica za LGBTI osobe o njihovim zakonskim pravima, instrumentima njihove zaštite i stanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Radionicama je prisustvovalo više od 30	

	<p>učesnika/ca iz LGBT zajednice. Takođe, tokom Nedjelje ponosa i X Montenegro Prajda organizovane su četiri akcije vidljivosti uz pomoć kojih je povećana vidljivost LGBTI zajednice u Crnoj Gori. Pored toga, oko 20 aktivista i aktivistkinja radilo je na kreiranju sadržaja kampanje za podizanje vidljivosti LGBTI osoba, sa akcentom na izazovima LGBTI osoba, njihovim pravima i diskriminaciji kroz koju prolaze. S tim u vezi, objavljeno je 100 medijskih priloga u vezi sa kampanjom, koju je ispratilo više od 3000 osoba prema izvještaju sa društvenih mreža.</p> <p>NVO Juventas je kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava sprovedla 30 radionica za LGBTI osobe koje se odnose na razvijanje znanja i vještina u domenu ljudskih prava, participaciju u donošenju odluka na lokalnom nivou, ali i svakodnevni život sa posebnim fokusom na sigurnost i bezbjednost. Ovim radionicama je unaprijeđeno znanje LGBTI osoba u odnosu na prava u vezi sa krivično-pravnom i prekršajno-pravnom zaštitom od nasilja i diskriminacije, adekvatnom zdravstvenom zaštitom, socijalnom zaštitom, obrazovanjem, participacijom u donošenju odluka posebno na lokalnom nivou, kreativnim izražavanjem, porodičnim odnosima, te specifičnim zdravstvenim izazovima sa kojima se zajednica suočava. Na ovim radionicama prisusustvovalo je ukupno 104 osobe iz LGBTI zajednice.</p> <p>NVO CAZAS je kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je kreirala i promovisala online bazu servisa podrške za LGBTI osobe Takođe, izrađen je i distribuiran inforlokalmator „Kako do istopolnog partnerstva u Crnoj Gori?“</p>
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, NVO CAZAS, NVO Kvir Montenegro (projekat koji finansira MPLJMP), NVO Forum Progres (projekat koji finansira MPLJMP)
Datum početka	II kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MLJMP/ 400,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/1.350,00€ Projekat finansira MLJMP a sprovodi Crnogorska LGBTIQ+ asocijacija Kvir Montenegro/1.100,00€ Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Juventas/ 2.904,02 €

Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 2.6.1.2.	Održati radionice posvećene praktičnim mehanizmima očuvanja i unapređenja mentalnog zdravlja LGBTI osoba
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Realizovano 5 radionica, kojim je obuhvaćeno 50 učesnika/ca.</p> <p>Postignuta vrijednost: U okviru javnog poziva “Jednakost je put” Ministarstva ljudskih i manjinskih prava finansiran je projekat LGBTIQ Socijalnog Centra “Odgovor na negativan uticaj govora mržnje na mentalno zdravlje i sigurnost LGBTI osoba” u okviru kojeg su realizovane dvije radionice posvećene praktičnim mehanizmima očuvanja i unapređenja mentalnog zdravlja LGBTI osoba. Prva radionica okupila je 9 LGBTI osoba, dok je druga radionica, usljed interesovanja zajednice, održana online putem. Tokom 2022. godine, LGBTIQ Socijalni Centar realizovao je 12 psiholoških radionica, koje su obuhvatile 59 korisnika/ca, kao i 12 radionica sa specijalistom psihijatrije, koje su obuhvatile 74 osobe kroz projekat “Odgovor na negativan uticaj govora mržnje na mentalno zdravlje i sigurnost LGBTI osoba” podržanog od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore.</p> <p>U okviru javnog poziva “Jednakost je put” Ministarstva ljudskih i manjinskih prava finansiran je projekat Centra za građansko obrazovanje “LGBTIQ – Sloboda bez etiketa!” u okviru kojeg su odrađene dvije fokus grupe sa 20 LGBTIQ osoba o uticaju COVID19 na njihov socio-ekonomski položaj, mentalno zdravlje, diskriminaciju i nasilje i opštu socijalnu pozicioniranost, na osnovu kojih je sačinjen izvještaj o pozicioniranosti LGBTIQ osoba tokom i nakon COVID19 pandemije.</p> <p>Tokom 2022. godine, Spektra je sprovela 14 psiholoških radionica kroz projekat “Osnaživanje transrodnih, rodno varijantnih i interpolnih žrtava nasilja” podržanog od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja kroz konkurs „Zastita od nasilja nad Zenama i nalisa u porodici za 2021 godinu“.</p>
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, LGBTIQ Socijalni centar
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz	

odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 685,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CGO/ 1.543 € Projekat koji finansira MRSC, a sprovodi Spektra / 1.560€ Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 3.220 €
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 2.6.1.3.	Održati radionice posvećene praktičnim mehanizmima očuvanja i unapređenja sigurnosti LGBTI osoba
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Realizovano 5 radionica, kojim je obuhvaćeno 25 učesnika/ca. Postignuta vrijednost: NVO Spektra je sprovela 6 radionica samoodbrane za 11 TIRV osoba, kroz projekat “Osnaživanje transrodnih, rodno varijatnih i interpolnih žrtava nasilja” podržanog od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja kroz konkurs „Zastita od nasilja nad Zenama i nalisa u porodici za 2021 godinu“.</p> <p>U okviru javnog poziva “Jednakost je put” Ministarstva ljudskih i manjinskih prava finansiran je projekat LGBTIQ Socijalnog Centra “Odgovor na negativan uticaj govora mržnje na mentalno zdravlje i sigurnost LGBTI osoba” u okviru kojeg su realizovane dvije radionice posvećene praktičnim mehanizmima očuvanja i unapređenja sigurnosti LGBTI osoba. Prva radionica okupila je 8 LGBTI osoba, dok je druga radionica, usljed interesovanja zajednice, održana online putem.</p>
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, LGBTIQ Socijalni centar
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 685,00€

Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MRSC, a sprovodi Spektra / 770,00€ Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi LGBTIQ Socijalni centar/ 100,00€
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 2.6.1.4.	Realizovati kampanju za podizanje vidljivosti LGBTI osoba
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Realizovana kampanja za podizanje vidljivosti LGBTI osoba na kojoj je učestvovalo 20 aktivista/tkinja i volontera/ki Postignuta vrijednost: Asocijacija Spektra je sprovela sljedeće kampanje tokom 2022 godine:</p> <p>Kampanja “Neće da može” kreirana je u okviru projekta “Crnogorsko društvo u znaku TRANSrodne sinergije” koji je finansijski podržan od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava Crne Gore.</p> <p>Kampanja je na društvenim mrežama ostvarila ukupan doseg od 32,259 medju kojima je nekoli stotina transrodnih osoba koje prate društvene mreže Asocijacije Spektra. Samoljepljivi stikeri koji su kreirani u okviru kampanje odštampani su u 600 komada, te su distribuirani na različitim javnim događajima koje je Asocijacija Spektra ili njene partnerske organizacije organizovale, kao i na Desetoj povorci ponosa održanoj u Podgorici.</p> <p>Asocijacija Spektra je povodom Medjunarodnog dana vidljivosti trans osoba kreirala kampanju “Budućnost je zajednička” uz podršku Centra za ženska prava, kako bi ukazala da je ujedinjavanje svih pokreta za ljudska prava neophodno kako bi se prevazišle prepreke koje nam svima stoje na putu ka slobodi i jednakosti. Kampanja se kreirana u okviru projekta “Crnogorsko društvo u znaku TRANSrodne sinergije” koji je finansijski podržan od strane Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava Crne Gore, u iznosu od 1000 eura.</p> <p>Doseg kampanje je duplo veći nego što je projektom planirano i iznosi preko 60.000. Videe kampanje je lajkovalo 1.044 ljudi, podijeljena je 451 put a video je komentarisala 21 osoba.</p> <p>Komentari na videima su pretežno pozitivni, primjer tipa komentara je: “Htjedoh reći koliko genijalno al se setih da ovo nije ništa natprirodno nego jednostavno ljudski i iskreno.. Podrška za vas!”</p> <p>Crnogorska LGBTIQ asocijacija Kvir Montenegro organizovala je X Montenegro prajd pod sloganom <i>Nema više ali!</i> U Podgorici, 8. Oktobra 2022. godine. Montenegro prajdu je prethodila Neđelja ponosa. Svečano otvaranje Neđelje ponosa i proslava desetogodišnjice Montenegro prajda organizovana je u Njegoševom parku sa početkom u 19 sati. U utorak, 4. oktobra organizovan je okrugli sto „Jednaki pred zakonom“, dok je u prostorijama Drop in centra u Podgorici organizovana radionica „Kvir kultura u online prostoru“ koja je</p>

	<p>namijenjena prvenstveno mladima. U galeriji 201 organizovana je interaktivna izložba „Naše priče u borbi za slobodu“ u saradnji sa Asocijacijom Spektra. Drugog dana neđelje ponosa 4. 10. Organizovan je Pride kafe pod nazivom „Nema više ali“ koji je okupio predstavnike/ce civilnog sektora, političkih partija i članove/ice zajednice sa kojima se razgovaralo o načinima unapređenja LGBTIQ+ politika. Tog dana u saradnji sa Kancelarijom za LGBTIQ lica, u Narodnoj biblioteci „Radosav Ljumović“, organizovan je okrugli sto „Vršnjačko nasilje motivisano homofobijom i/ili transfobijom“. 6.10, u prostorijama Drop in centra orgnizovana je Genderbender žurka, dok je u Kući zdravlja 7.10. bila organizovana panel diskusija „Deset godina povorke ponosa u Podgorici.</p> <p>Kvir Montenegro je kroz projekat Montenegro Pride – Share the love organizovao kampanju na društvenim mrežama, putem kojeg je izrađeno pet promo videa o važnosti Montenegro Prajda. Kampanju je ispratilo 17.345 ljudi.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Kvir Montenegro	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Kvir Montenegro/ 3.100,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Kvir Montenegro/ 3.100,00€ Projekat koji finansira Savjet Evrope, a sprovodi NVO Kvir Montenegro / 6.918,50€ Projekat koji finansira MLJMP, sprovodi Spektra / 1.699,37€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Mjera 2.6.2.	Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.	
2018.	2021.	2023.
0%	100%	

Aktivnost	Kreiranje i implementacija kampanja za povećanje nivoa znanja o ličnim i porodičnim pravima u LGBTI zajednici.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	100 LGBTI osoba konsultovano u procesu pripreme kampanje, najmanje 10 materijala pripremljeno za kampanju, medijska vidljivost, najmanje 5000 LGBTI osoba informisano o kampanji. Postignuta vrijednost: Veza sa mjerom 2.6.1. Kroz projekat koji je finansiralo MLJMP, NVO CAZAS je realizovala i promovisala putem društvenih mreža tri Youtube epizode u cilju promocije jednakosti za LGBTI osobe u pristupu zdravstvenoj zaštiti, ljudskim pravima, servisima podrške i ostalim relevantnim temama. Broj korisnika/ca koji je obuhvaćen na YouTube jeste 20 001.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO-i	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MLJMP/ 1.000 €	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CAZAS/ 1.650,00€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 2.7.	“Uspostavljen normativni okvir kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda u Crnoj Gori u skladu sa međunarodnim standardima”	
Indikator	Zakon kojim se reguliše pravno prepoznavanje roda je usvojen u Skupštini Crne Gore	
2018.	2021.	2023.
0%		100%
Mjera 2.7.1.	Informisati LGBTI zajednicu o njihovim pravima iz Zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.	
2018.	2021.	2023.

0%		100%
Aktivnost 2.7.1.1.	Izraditi Nacrt Zakona o pravnom prepoznavanju roda na osnovu samoodređenja	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Formirana Radna grupa za izradu Nacrta zakona. Izrađen Nacrt zakona. Postignuta vrjednost: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava formiralo je Radnu grupu za izradu Nacrta zakona. Radna grupa je u decembru 2022. godine izradila prvi Nacrt predmetnog zakona, koji će građanima i građankama omogućiti promjenu oznake pola i matičnog broja u ličnim dokumentima bez obaveze da se završe medicinski postupci promjene pola, kao i medicinske intervencije, čime se štiti jedan od osnovnih principa ljudskih prava, odnosno pravo na samoodređenje. Predlog zakona biće upućen Vladi Crne Gore na usvajanje do IV Kvartala 2023. godine	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Asocijacija Spektra, Savjet Evrope	
Datum početka	I kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet MLJMP/ 5.000,00€	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Donatorska sredstva Savjeta Evrope/3.000,00€	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Oblast 3.	PRISTUP RADU, USLUGAMA I SERVISIMA PODRŠKE	
STRATEŠKI CILJ 3	„Unaprijeđen pristup radu, uslugama i servisima podrške za LGBTI osobe.“	
Operativni cilj 3.1.	Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.	
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u zapošljavanju za 10% u odnosu na 2018.g.	
2018.	2021.	2023.

36,7%	30%	25%
Mjera 3.1.1.	Informisati poslodavce i sindikate u pogledu antidiskriminacione zaštite LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.	
2018.	2021.	2023.
0%	60%	100%
Aktivnost 3.1.1.1.	Realizovati dvije tematske sjednice Socijalnog savjeta sa fokusom na antidiskriminacionu zaštitu LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	<p>Održane dvije tematske sjednice Socijalnog savjeta sa fokusom na antidiskriminacionu zaštitu LGBTI osoba u sferi zapošljavanja i radnih odnosa.</p> <p>Dostignuta vrijednost: Dana 15. Aprila 2022. godine održana je XVI redovna sjednica Socijalnog savjeta, kojoj su osim članova i članica prisustvovali predstavnici/e NVO u čijem fokusu interesovanja i djelovanja su prava LGBTIQ osoba. To prilikom direktorica Agencije za mirno rješavanje radnih sporova je upoznala predstavnike NVO sa radom Agencije uz poseban osvrt na zlostavljanje na radu. U cilju unapređenja LGBTIQ ambijenta, Savjet je ocijenio da predstavnici ove zajednice treba da se upoznaju sa instrumentima zaštite koje pruža Agencija, jer je to pravni mehanizam koji je besplatan i efikasan a pruža zaštitu prava zaposlenih.</p> <p>Usljed promjene Vlade i procesa ponovnog uspostavljanje Ministarstva rada i socijalnog staranja, Socijalni savjet određen period nije imao legitimne predstavnike Vlade kako jednog od konstituenata Socijalnog savjeta, stoga nije realizovana druga predviđena sjednica.</p>	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Socijalni savjet, Unija poslodavaca, sindikati, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO-i	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	I-IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Nijesu potrebna finansijska sredstva	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	

Preporuke za naredni period sprovođenja	Intezivirati rad na organizovanju preostalih tematskih sjednica Socijalnog savjeta uz aktivnije uključivanje predstavnika NVO sektora u pripremi istih.
Aktivnost 3.1.1.2.	Sprovesti kvantitativno i kvalitativno istraživanje o položaju LGBTI osoba na tržištu rada
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Sprovedeno kvantitativno istraživanje o položaju LGBTI osoba na tržištu rada; Sprovedeno 10 intervjua sa predstavnicima javnog i privatnog sektora i drugim relevantnim stakeholderima o položaju LGBTI osoba na tržištu rada; Organizovana press konferencija za predstavljanje rezultata istraživanje; Izrađena 3 infografika na osnovu nalaza istraživanje. Postignuta vrijednost: Sprovedeno kvantitativno istraživanje o položaju LGBTI osoba na tržištu rada; Sprovedeno 10 intervjua sa predstavnicima javnog i privatnog sektora i drugim relevantnim stakeholderima o položaju LGBTI osoba na tržištu rada; Organizovana press konferencija za predstavljanje rezultata istraživanja; Izrađeno 6 infografika na osnovu nalaza istraživanja.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Centar za monitoring i istraživanje
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	II kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 5.500 €
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 7.953,21 EUR
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 3.1.1.3.	Potpisati javnu deklaraciju podrške LGBTI osobama od strane predstavnika javnog i privatnog sektora.
INDIKATORI REZULTATA i	Pripremljena i dizajnirana javna deklaracija i potpisana od strane najmanje 10 predstavnika javnog i privatnog sektora.

postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Javna deklaracija objavljena u najmanje 5 štampanih i online medija. Postignuta vrijednost: Pripremljena i dizajnirana javna deklaracija podrške LGBTI osobama i potpisana od strane 25 predstavnika javnog i privatnog sektora. Javna deklaracija objavljena u najmanje 6 štampanih i online medija. Izrađen video za predstavljanje Deklaracije koji je objavljen na društvenim mrežama i YouTube-u.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Centar za monitoring i istraživanje
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 920, 00 €
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 1.004,3 €
Preporuke za naredni period sprovođenja	
Aktivnost 3.1.1.4.	Izraditi i predstaviti široj javnosti vodič o pravima i inkluziji LGBTI osoba na tržištu rada
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Izrađen vodič na crnogorskom i engleskom jeziku i odštampan u 50 primjeraka; dostupan u online formatu na društvenim mrežama, kao i na web portalu MPLJMP, kao i NVO CEMI. Postignuta vrijednost: Održan okrugli sto za predstavljanje vodiča i zagovaranje javnih politika. Izrađen vodič na crnogorskom i engleskom jeziku i odštampan u 50 primjeraka; dostupan u online formatu na društvenim mrežama, kao i na web portalu MPLJMP, kao i NVO CEMI. Održan okrugli sto za predstavljanje vodiča i zagovaranje javnih politika.

Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO Centar za monitoring i istraživanje	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	III kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 4.898, 00 €	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO CEMI/ 2.574,64 €	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 3.2.	Unaprijeđen pristup uslugama zdravstvene zaštite za LGBTI osobe.	
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu zdravstvenoj zaštiti za 10% u odnosu na 2018.g.	
2018.	2021.	2023.
14.4%	8%	4%
Mjera 3.2.1.	Edukovati medicinske radnike za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.	
2018.	2021.	2023.
1%	6%	10%
Aktivnosti 3.2.1.1.	Realizovati edukativne radionice za 100 medicinskih radnika za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama iz sjevernog i centralnog regiona Crne Gore.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano 100 medicinskih radnika za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama. Postignuta vrijednost: NVO Forum Progres je kroz projekat koji je finansiralo Ministarstvo zdravlja realizovala obuku za zdravstvene radnike u 2022. godini, kojom je obučeno oko 10 zdravstvenih radnika/ca o novim metodama prevencije HIV infekcije sa posebnim osvrtom na PEP.	

Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo zdravlja, NVO-i i Javne zdravstvene ustanove
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Javnih zdravstvenih ustanova/ 1.000€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet Ministarstva zdravlja kroz projekat koji je realizovala NVO Forum Progres/ 1.100€
Preporuke za naredni period sprovođenja	Neophodno je intezivnije uključivanje Ministarstva zdravlja kao ključnog nosioca aktivnosti.
Aktivnosti 3.2.1.2.	Unaprijediti zdravstvenu zaštitu za transrodne osobe kroz rješavanje problema nestašice hormonske terapije
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Obezbijeđena dostupnost hormonske terapije za transrodne osobe Postignuta vrijednost: Ministarstvo zdravlja se nije izjasnilo povodom realizacije navedene aktivnosti, a NVO sektor nas je informisao da je privremeno riješen problem nestašice hormonske terapije, tj. za period od godinu dana.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo zdravlja, NVO-i i Javne zdravstvene ustanove
Datum početka	I kvartal 2022.
Datum završetka	IV kvartal 2022.
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO REALIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	I-IV kvartal 2023.
Sredstva planirana za sprovođenje	Nisu potrebna finansijska sredstva

aktivnosti/planirani izvor finansiranja		
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Zahtijevati od Ministarstva zdravlja i Fonda za zdravstveno osiguranje sistemsko rješavanje ovog problema, kako bi sve žene kojima je potrebna, terapiju mogle koristiti u kontinuitetu I bez prekida.	
Operativni cilj 3.3.	„Unaprijeđen pristup uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe.“	
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu javnim uslugama za 5% u odnosu na 2018.g.	
2018. 13.7%	2021. 11%	2023. 8.5%
Mjera 3.3.1.	Edukovati stručne radnike u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama.	
2018. 10%	2021. 22%	2023. 30%
Aktivnosti	Edukacija za 4% stručnih radnika u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama, kroz okrugle stolove, odnosno edukativne radionice.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Edukovano 4% stručnih radnika u centrima za socijalni rad za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama. Postignuta vrijednost: Zbog nedostatka finansijskih sredstava, kao i iz razloga što je do decembra prošle godine bila akreditovana samo jedna obuka vezana za tu temu, koju je do 2022.god. prošlo 77 učesnika, a 21 stručni radnik prisustvovao je okruglom stolu na identičnu temu (ukupno 98 stručnih radnika).	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, NVO-i	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje	Budžet Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu/ 500€	

aktivnosti/planirani izvor finansiranja		
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Budući da je tokom decembra 2022.god. akreditovana nova obuka pod nazivom "Jačanje kapaciteta i vještina stručnih radnika/ca i stručnih saradnika/ca u oblasti socijalne i dječje zaštite za rad sa roditeljima i /ili starateljima LGBTIQ osoba i rad sa roditeljima i/ili statateljima koji/e su LGBTIQ osobe", navedena obuka realizovaće se tokom 2023.godine za 20 stručnih radnika, ili će se organizovati webinar, kako za stručne radnike tako i za stručne saradnike, kako bi bio veći obuhvat zaposlenih koji dolaze, ili mogu doći u kontakt sa LGBTIQ osobama, u različitim segmentima rada u oblasti socijalne i dječje zaštite.	
Mjera 3.3.3.	Podržati funkcionisanje specifičnih LGBTI usluga kroz Javne konkurse za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija.	
2018. /	2021. 60%	2023. 100%
Aktivnosti 3.3.3.1.	Objaviti javni konkurs za finansiranje projekata/programa NVO-a kroz koje je moguće podržati funkcionisanje specifičnih LGBTI usluga.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Objavljen javni poziv za finansiranje projekata/programa NVO-a Postignuta vrijednost: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava je 5.10.2022. godine objavilo Javni konkurs za finansiranje projekata/programa NVO u oblasti unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba pod nazivom "Zajedno do jednakosti". Odlukom o raspodjeli sredstava od 20.decembra 2022. godine po osnovu predmetnog Javnog konkursa odobreno je finansiranje 14 projekata NVO u ukupnom iznosu od 250.000,00 eura. Ugovori sa nevladinim organizacijama su potpisani 23.decembra, i tada je otpočela realizacija istih.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO-i	
Datum početka	III kvartal 2022.	
Datum završetka	IV kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/sredstva opredijeljena za finansiranje projekata/programa NVO u skladu sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2021. godini.	

Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet Ministarstva ljudskih i manjinskih prava/sredstva opredijeljena za finansiranje projekata/programa NVO u skladu sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2021. godini/ 250.000,00 €	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Aktivnosti 3.3.3.2.	Oformiti i opremiti mini LGBT drop in centar u cilju pružanja podrške i informisanosti LGBTI osoba	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Opremljen mini LGBT drop in centar u prostorijama NVO Sistem u cilju pružanja podrške i informisanosti LGBTI osoba Postignuta vrijednost: Mini LGBT drop in centar oformljen i u njemu se pruža potrebna podrška i informisanje pripadnika/ca LGBTI populacije	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, NVO SISTEM	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	III kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	REALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)		
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem/ 4.827,2 €	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Projekat koji finansira MLJMP a sprovodi NVO Sistem/ 4.827,2 €	
Preporuke za naredni period sprovođenja		
Operativni cilj 3.4.	Unaprijeđena turistička usluga za LGBTI turiste.	
Indikator	Smanjen stepen diskriminacije LGBTI osoba u pristupu javnim uslugama za 5% u odnosu na 2018.g.	
2018.	2021.	2023.
13.7%	11%	8.5%
Mjera 3.4.1.	Uraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta.	

2018.	2019.	2023.
0%	100%	
Aktivnosti	Uraditi analizu tržišta i procjenu potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta.	
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Urađena Analizu tržišta i procjena potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta Postignuta vrijednost: Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma preduzelo je dodatne aktivnosti u smislu poboljšanja pozicioniranja Crne Gore kao destinacije interesantne za LGBTI populaciju. S tim u vezi, osim kontaktiranja lokalnih stakeholdera koji su mogli da doprinesu izradi analize tržišta, odlučeno je da se kontaktiraju i međunarodne institucije i partneri kako bi se dobre međunarodne prakse primijenile u CG. Institucije međunarodnog kataraktera imaju mogućnost da naprave pregled bolje situacione analize kao i perspektive razvoja. U tom smislu, realizacija ove aktivnosti odložena je za IV kvartal 2023. godine.	
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Privredna komora Crne Gore, lokalne turističke organizacije i NVO-i	
Datum početka	II kvartal 2022.	
Datum završetka	II kvartal 2022.	
Status realizacije AAA	NEREALIZOVANO	
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.	
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma/ 5000 EUR	
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Nisu utrošena finansijska sredstva	
Preporuke za naredni period sprovođenja	Započeti procese angažovanja međunarodnih institucija i partnera u cilju izrade analize tržišta i procjene potreba u kontekstu LGBTI turističkog tržišta. Ukoliko planirana aktivnost bude finansijski zahtjevna, iskoristiti mogućnost angažmana lokalnih partnera.	
Mjera 3.4.3.	Mapirati turističke gej frendli lokacije i sadržaje.	
2018.	2021.	2022.
0%	50%	100%

Aktivnosti	Izrada web site-a na crnogorskom i engleskom jeziku sa mapom svih LGBTIQ frendli mjesta u Glavnom gradu Podgorica.
INDIKATORI REZULTATA i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Izrađen web site sa mapom LGBTIQ frendli mjesta. Postignuta vrijednost: Web sajt kreiran na crnogorskom i engleskom jeziku, ali zbog malog odziva lokala i ugostiteljskih objekata podaci nijesu unošeni jer nije data saglasnost.
Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	NVO Queer Montenegro, Lokalne turističke organizacije, ugostiteljski objekti, privredna društva
Datum početka	II kvartal 2022.
Datum završetka	III kvartal 2022.
Status realizacije AAA	DJELIMIČNO RELIZOVANO
Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	IV kvartal 2023.
Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti/planirani izvor finansiranja	Budžet NVO Queer Montenegro po projektu koji finansira Glavni grad Podgorica/ 1.750,00€
Sredstva realizovana/izvor finansiranja	Budžet NVO Queer Montenegro po projektu koji finansira Glavni grad Podgorica/ 1.750,00€
Preporuke za naredni period sprovođenja	Nastaviti sa ovom aktivnošću, imajući u vidu značaj iste a posebno iz razloga što je Glavni grad Podgorica od nedavno uključena u Rainbow Cities Network.

V PREPORUKE ZA NAREDNE FAZE SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

U cilju prevazilaženja izazova i prepreka u implementaciji aktivnosti predviđenih Akcionim planom Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba 2019-2023 za 2022. godinu, ali i postizanja maksimuma kvaliteta rezultata, izdvojio se set preporuka u odnosu na sve oblasti definisane ovim strateškim dokumentom:

Opšte preporuke⁷:

- U toku 2023. godine uraditi istraživanje unutar LGBTI zajednice o stepenu diskriminacije LGBTI u svim oblastima društvenog života.
- U toku 2023. godine uraditi istraživanje o broju uspješno procesuiranih slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBTI osobama pred policijskim organima, sudstvom i tužilaštvom;

⁷ Opšte preporuke se odnose na sva resorna ministarstva, organe državne uprave i organe lokalne samouprave

- Postarati se da postoje dovoljni ljudski resursi za sprovođenje Strategije u svakom ministarstvu i da se znanje i ekspertiza rašire na više od jedne osobe i propisno predaju “nasljednicima” nakon reorganizacije ministarstava kako bi se garantovao kontinuitet;
- Uključiti međunarodne institucije koje su spremne da pomognu u implementaciji aktivnosti predviđenih godišnjim akcionim planovima;
- Povećanje stepena angažovanja predstavnika/ca resornih ministarstava, organa državne uprave i organa lokalne samouprave, kako bi sve aktivnosti (planirane od strane pomenutih institucija ili nevladinih organizacija) bile realizovane u predviđenom roku i na što kvalitetniji i sveobuhvatniji način, što će za rezultat imati značajno unaprijeđen sistem zaštite i kvalitet života LGBTI osoba, kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou. Nadalje, na ovaj način unapređuju se kapaciteti osoba zaposlenih u organima državne uprave i organa lokalne samouprave, te se u značajnijoj mjeri obezbjeđuje održivost postignutih rezultata u svim oblastima od interesa;
- Takođe, veoma bitnim smatramo potrebu adekvatnijeg i preciznijeg planiranja finansijskih sredstava od strane resornih ministarstava, organa državne uprave i organa lokalne samouprave u cilju adekvatne realizacije definisanih aktivnosti;
- Aktivnosti koje zahtijevaju okupljanja realizovati putem online platformi, ukoliko postoji nedostatak finansijskih sredstva za njihovu realizaciju;
- Povećati stepen korišćenja kapaciteta institucija sistema na lokalnom i nacionalnom nivou. Naime, korišćenjem npr. prostornih kapaciteta institucija značajno se smanjuju troškovi obuka različitih profesionalaca u oblastima, a koje predstavljaju jednu od ključnih aktivnosti senzitivizacije, podizanja kapaciteta i unapređenja znanja u odnosu na ljudska prava, potrebe i izazove sa kojima se susrijeće LGBTI zajednica u Crnoj Gori;
- Povećanje stepena akreditovanih programa obuke za određene profesije u cilju dodatnog podizanja motivacije profesionalaca za učešćem na treninzima koji imaju za cilj podizanje kapaciteta i unapređenje znanja, ali i senzitivizaciju za rad sa LGBTI zajednicom u Crnoj Gori. Postojeće primjere u odnosu na posjećene i uspješne akreditovane obuke imamo u oblasti socijalnog rada i socijalnih politika, gdje je saradnja sa institucijama koje su zadužene za akreditaciju ključna, te unapređuje kvalitet i održivost postignutih rezultata;
- Praviti baze podataka o edukovanim ciljnim grupama, kako bi izbjegli situacije da isti ljudi prolaze iste edukacije više puta;
- Prilikom izrade i implementacije akcionih planova potrebno je aktivno uključiti jedinice lokalne samouprave u navedene procese, kako bi se osigurala adekvatna implementacija mjera Strategije na svim nivoima i na cijeloj teritoriji Crne Gore;
- U narednom periodu je neophodno nastaviti sa obukama pripadnika/ca policije, pravosuđa, nastavnog i stručnog osoblja u osnovnim i srednjim školama, medicinskih i socijalnih radnika/ca, matičnih službi u lokalnim samoupravama, kao i predstavnika/ca drugih institucija nadležnih za sprovođenje zakona u oblasti zaštite ljudskih prava LGBTI osoba od nasilja i diskriminacije, kako bi se osnažila primjena zakona. S tim u vezi, potrebno je izvršiti evaluaciju uticaja obuka, kako bi se ustanovio njihov konkretan doprinos unapređenju primjene zakona (**Ministarsvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo prosvjete, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo zdravlja, Uprava za ljudska resurse, Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu**);

Specifične preporuke:

✓ **Operativni cilj 1.1.** „Podrška crnogorskih građana i građanki LGBTI osobama u borbi za ostvarivanje njihovih prava povećana za 10%.“

- Promovisati toleranciju i društvenu jednakost LGBTI osoba u sportu, edukovati sportske radnike/ce, kao i podstaći učešće sportskih udruženja u borbi protiv diskriminacije LGBTI osoba u sportu (**Ministarstvo sporta i mladih**);
- Edukovati starješine Vojske Crne Gore za senzibilan pristup u radu sa LGBTI osobama (**Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava**);
- Organizovati fokus grupe sa roditeljima LGBTI osoba u vezi sa obezbjeđenjem podrške LGBTI djeci (**Ministarstvo rada i socijalnog staranja**).

✓ **Operativni cilj 1.2.** „Unaprijeđen kvalitet i nediskriminatorni karakter sistema obrazovanja u Crnoj Gori.“

- Nastaviti i širiti strukturne kampanje za borbu protiv diskriminacije i zločina motivisanih mržnjom u školama i među mladima (**Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo sporta i mladih**);
- Edukovati prosvjetne inspektore o normativnom okviru kojim se štite ljudska prava LGBTI osoba (**Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava**);

✓ **Operativni cilj 1.3.** „Eliminisana diskriminacija LGBTI osoba u pogledu prava na sopstvenu kulturu i na autentični kulturni izraz.“

U oblasti kulture je potrebno nastaviti sa realizacijom aktivnosti na senzibilizaciji kulturnog prostora prema LGBTI pitanjima, osnažiti pristup LGBTI osobama različitim kulturnim sadržajima i promovisati kulturne forme/koncepte koji afirmišu vrijednosti tolerancije i prihvatanja LGBTI osoba (**Ministarstvo kulture i medija**);

✓ **Operativni cilj 2.1.** “Podignut nivo obučenosti policijskih službenika/ca za efikasnu i efektivnu primjenu normativnog okvira za zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba.”

Neophodno je nastaviti aktivnosti na jačanju povjerenja i saradnje između Uprave policije i LGBTI zajednice kroz reorganizaciju i obezbjeđenje redovnog rada Tima povjerenja Uprave policije i LGBTI zajednice (**Uprava policije, Ministarstvo unutrašnjih poslova**);

✓ **Operativni cilj 2.5.** “Kreirane pretpostavke za efikasan monitoring primjene krivičnog i prekršajnog zakonodavstva sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije i nasilja.”

U posljednjoj godini implementacije Strategije neophodno je analizirati uticaj sprovedenih obuka policije i pravosudnih organa za procesuiranje zločina iz mržnje prema LGBTI osobama, gdje bi se angažovao eksterni ekspert koji će na osnovu smjernica Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i Ministarstva unutrašnjih poslova uraditi predmetnu analizu (**Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, Ministarstvo unutrašnjih poslova**).

✓ **Operativni cilj 3.1.** “Unaprijeđen pristup radu i efektivna zaštita prava LGBTI osoba u sferi radnih odnosa.”

U oblasti zapošljavanja i radnih odnosa, nastaviti sa održavanjem tematskih sjednica Socijalnog savjeta u pogledu antidiskriminacione zaštite LGBTI osoba, kako bi se ohrabrile institucije i privredni subjekti da u svojim poslovno-razvojnim agendama uvrste LGBTI tematiku sa aspekta kreiranja inkluzivnog radnog okruženja (**Socijalni savjet**);

- ✓ **Operativni cilj 3.3.** „Unaprijeđen pristup uslugama socijalne zaštite i servisima podrške za LGBTI osobe.“
 - U sektoru socijalne zaštite neophodno je ojačati obuku stručnih radnika/ca sa senzibilan rad sa LGBTI osobama u cilju eliminacije negativnog uticaja fluktuacije kadra i voditi računa o ravnomjernoj geografskoj rasprostranjenosti edukovanog kadra (**Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu**);
 - U oblasti turizma je neophodno preduzeti ključne korake na realizaciji unapređenja turističkih usluga za LGBTI turiste, kao i dalji razvoj i ekonomsku valorizaciju u ovoj oblasti (**Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma**).